

Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-88607-45-4
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2018

Förord

Socialutskottet anordnade den 30 januari 2018 en offentlig utfrågning i riksdagen på temat Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen.

I det följande redovisas programmet med de inbjudna deltagarna och uppteckningar från den offentliga utfrågningen. De bilder som visades av föredragshållarna under deras presentationer finns med som en bilaga i rapporten.

Program och deltagare

Offentlig utfrågning i socialutskottet Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen

Tisdagen den 30 januari 2018 kl. 10.00–13.00

Riksdagens andrakammarsal

10.00–10.05	Emma Henriksson, ordförande i socialutskottet
10.05–10.15	Socialdepartementet Madeleine Harby Samuelsson, statssekreterare
10.15–10.25	Gunilla Malmborg, särskild utredare i LSS-utredningen (S 2016:03)
10.25–10.35	Lise Lidbäck, förbundsordförande, Neuroförbundet
10.35–10.45	Vilhelm Ekensteen, ordförande, Intressegruppen för assistansberättigade
10.45–10.55	Maria Persdotter, förbundsordförande, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar
10.55–11.05	Lennart Erlandsson, universitetslektor och forskare, Högskolan Kristianstad
11.05–11.15	Försäkringskassan
11.15–11.45	PAUS
11.45–11.55	Socialstyrelsen
11.55–12.10	Sveriges Kommuner och Landsting
12.10–12.55	Frågor från utskottets ledamöter
12.55–13.00	Anna-Lena Sörenson, vice ordförande i socialutskottet

Inbjudna deltagare

Socialutskottet

Emma Henriksson (KD), ordförande

Anna-Lena Sörenson (S), vice ordförande

Lennart Axelsson (S)

Katarina Brännström (M)

Amir Adan (M)

Mikael Dahlqvist (S)

Anders W Jonsson (C)

Jan Lindholm (MP)

Kristina Nilsson (S)

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Barbro Westerholm (L)

Karin Rågsjö (V)

Hans Hoff (S)

Ann-Britt Åsebol (M)

Staffan Danielsson (C)

Christina Östberg (SD)

Christina Örnebjär (L)

Maj Karlsson (V)

Bengt Eliasson (L)

Socialdepartementet

Madeleine Harby Samuelsson, statssekreterare

Catharina Piazzolla, politiskt sakkunnig

Sami Mashial, tf. pressekreterare

Karin Gustafsson, ämnesråd

Tawar Dabaghi, departementssekreterare Finansdepartementet

Gunilla Malmborg, särskild utredare i LSS-utredningen (S 2016:03)

Anders Viklund, utredningssekreterare

Neuroförbundet

Lise Lidbäck, förbundsordförande

Håkan Sjunnesson, redaktör för Neuroförbundets Reflex Magasin och NeuroMedia

Intressegruppen för assistansberättigade (IfA)

Vilhelm Ekensteen, ordförande

Sophie Karlsson, verksamhetsansvarig

Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU)

Maria Persdotter, förbundsordförande

Matz Wahlkvist, vice ordförande

Henrik Petrén, generalsekreterare

Jörgen Carlsson, suppleant i förbundsstyrelsen

Högskolan Kristianstad

Lennart Erlandsson, universitetslektor och forskare

Försäkringskassan

Ann-Marie Begler, generaldirektör

Eva Nordqvist, chef för Rättsavdelningen

Marie Axelsson, chef för Avdelningen för funktionsnedsättning

Jacob Lagercrantz, pressekreterare

Socialstyrelsen

Karin Flyckt, samordnare i funktionshindersfrågor

Bitte Fritzson, jurist

Hanna Jarvad, jurist

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

Hans Karlsson, avdelningschef, avd. för vård och omsorg

Ellinor Englund, förbundsjurist

Åsa Furén-Thulin, sektionschef, sektionen för socialtjänst

Peter Sjöquist, ekonom

Anneli Larsson, socialchef, Malmö stad

Åsa Himmelsköld, sjukvårdsdirektör, Region Uppsala

Susanne Söderberg, samverkanschef, Uppsala kommun

Inbjudna åhörare – beredda att svara på frågor

Förbundet för ett samhälle utan rörelsehinder (DHR)

Karolina Celinska, rättighetspolitisk samordnare

Funktionsrätt Sverige

Julia Henriksson, FUB

Anna Brandström, Svenska Downföreningen

Bengt Olsen, Svenska OCD-förbundet

Maria Sivall, Autism- och aspergerförbundet

Ulf Larsson, Sällsynta diagnoser

Andreas Pettersson, Riksföreningen Grunden

Lika Unika – Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Maria Johansson, ordförande/president

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)

Tomas Agdalen, jurist

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)

Anette Nilsson, enhetschef

Lena Carp, inspektör och tf. enhetschef

Myndigheten för delaktighet (MFD)

Emelie Lindahl, avdelningschef

Offentlig utfrågning

Ordföranden: Klockan är tio, och vi öppnar dagens öppna sammanträde i socialutskottet. Mitt namn är Emma Henriksson. Jag är kristdemokratisk riksdagsledamot och ordförande i utskottet.

Temat för i dag är Personlig assistans – effekter av rättsutvecklingen. Det finns många som vi i utskottet är intresserade av att höra perspektivet från i de här frågorna, vilket innebär att vi har ett tajt schema. Jag kommer att vara dagens tidsdiktator, det vill säga att de minuter ni har fått obönhörligen kommer att ta slut och att jag kommer att se till att ni inte talar längre än så.

Vi kommer först att få höra ett antal av våra inbjudna. Vid kvart över elva kommer vi att ha en liten paus. Sedan fortsätter vi, och i slutet av sessionen kommer det att komma frågor från utskottets ledamöter.

Välkomna, ni som ska medverka! Välkomna, de åhörare som har kommit in! Det är tyvärr så att alla som vill komma in i dag inte har möjlighet att göra det av lokalskäl. Riksdagens lokaler är helt enkelt inte tillräckligt moderna för att klara en utrymning med för många människor. Men vi hoppas att de som inte har möjlighet att vara på plats och ta del av utfrågningen här har möjlighet att göra det på riksdagens webbplats, där den sänds i sin helhet.

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack för möjligheten att vara med i dag!

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade infördes 1994 och syftar till att ge människor med stora och varaktiga funktionsnedsättningar en möjlighet att leva ett liv som andra och vara delaktiga i samhället.

Lagen har tio insatser. Kommuner och landsting är huvudman för nio. Staten är ansvarig för en tillsammans med kommunerna, och det är den personliga assistansen.

Den statliga assistansersättningen är som sagt en statlig finansiering av insatsen personlig assistans och gäller för dem som har ett grundläggande hjälpbehov på minst 20 timmar i veckan.

Kommunerna har det yttersta ansvaret för att personer med funktionsnedsättning får det stöd och den service som de har rätt till. Drygt 71 000 personer har olika insatser enligt LSS beviljade av kommunen. Knappt 15 000 personer har assistansersättning från Försäkringskassan.

Regeringens linje är att värna om intentionerna med LSS. Alla kvinnor och män och flickor och pojkar ska få det stöd som de har rätt till. Samtidigt ska förstås de avsatta pengarna gå till det som de är avsatta för och inget annat.

Den här bilden visar hur utvecklingen av den statliga assistansersättningen sett ut sedan reformens start 1994 fram till 2017. Den kommunala assistansen är inte med på bilden. Den streckade linjen visar totalt antal beviljade timmar, och den heldragna linjen visar utvecklingen av antalet brukare.

Antalet enskilda med assistansersättning ökade fram till 2010. Därefter låg det relativt stadigt runt 16 000 personer fram till ungefär mitten av 2016. Sedan har antalet minskat för att i dag ligga på ungefär 14 900 personer.

Det totala antalet assistanstimmar har minskat. Det beror på att antalet personer som nu har rätt till statlig assistansersättning har minskat. Däremot ökar fortfarande antalet beviljade assistanstimmar per person.

Förklaringen till att antalet personer med statlig assistansersättning har minskat är bland annat den snabba och omfattande utvecklingen av rättspraxis på området, då färre har bedömts ha rätt till assistansersättning. Det är ju en av anledningarna till dagens hearing.

LSS trädde i kraft för mer än 20 år sedan och behöver moderniseras. För regeringen är det viktigt att var och en som behöver och har rätt till stöd ska få det. Det är ju det som LSS och assistansersättningen är till för.

Många av de utmaningar som har uppmärksammats genom åren före assistansersättningen finns kvar, och nya har tillkommit. Det handlar om bristfällighet och otydlig lagstiftning. Det handlar om hur insatser som regleras i LSS har utvecklats, till exempel när det gäller likvärdighet och kvalitet, och hur insatserna förmår att uppfylla det som är intentionen med lagstiftningen. Men också insynen i utförandet av assistansen till skydd för den enskilde brukaren är en utmaning.

De olika utmaningarna i LSS och assistansersättningen är bakgrunden till att regeringen 2016 tillsatte LSS-utredningen. Utredaren Gunilla Malmberg ska redovisa sitt uppdrag den 1 oktober i år. Ni kommer snart att höra en redovisning från utredaren.

Regeringen fortsätter också arbetet för att motverka fusk och kriminalitet. Vi måste säkerställa att enskilda brukare inte utnyttjas och att den personliga assistansens legitimitet och långsiktiga utveckling upprätthålls.

Samtidigt har det som sagt de senaste åren skett en snabb förändring i rättspraxis kring den personliga assistansen, och utvecklingen har inneburit att färre beviljas statlig assistans. Det beror huvudsakligen på domarna från Högsta förvaltningsdomstolen och Försäkringskassans efterföljande anpassning till rättsläget.

Domarna handlar bland annat om rätten till assistans kopplad till egenvård och det så kallade femte grundläggande behovet. I juni i fjol kom ytterligare en dom från Högsta förvaltningsdomstolen om väntetid och beredskap.

Jag vill i detta sammanhang betona att regeringen inte har tagit några initiativ som ska begränsa rätten till assistans. Den som inte har beviljats statlig assistans och som har stora hjälpbehov har rätt till stöd från kommun eller landsting. Jag förväntar mig att kommuner och landsting tar sitt ansvar så att alla får det stöd som de behöver.

Det finns flera goda exempel på hur kommuner, landsting och regioner samarbetar och även sluter avtal för att lösa uppkomna situationer. Jag vet att bland annat Uppsala, Västmanland och Kronoberg arbetar på det sättet, och jag hoppas att fler regioner och landsting fortsätter på den inslagna linjen tillsammans med kommunerna.

LSS-utredningen har i uppdrag att göra en översyn av hela LSS, alltså av alla insatser, och den är tillsatt för att regeringen har en ambition att skapa en långsiktigt hållbar utveckling med ändamålsenliga insatser som ska uppfylla lagens syfte.

Regeringen har också vidtagit åtgärder för att få en bättre bild av hur rättsutvecklingens konsekvenser för enskilda och för samhällsaktörer har slagit in. Regeringen har lämnat uppdrag till bland annat Försäkringskassan och Socialstyrelsen. Regeringskansliet fick under hösten in ett antal rapporter.

Det är viktigt att det är ordning och reda i välfärden. Regeringens linje är att värna intentionerna i LSS. Alla kvinnor och män och flickor och pojkar ska få det stöd som de har rätt till. Samtidigt ska avsatta medel gå till det som de är avsedda för. Omotiverade vinster, fusk och kriminalitet måste motarbetas.

Marknaden för personlig assistans är stor. Inom assistansersättningen är det ungefär 76 procent som väljer en annan anordnare än kommunen, och den privata marknadens andel har ökat kontinuerligt. Då är det viktigt att vi får mer kunskap om hur assistansmarknaden fungerar.

Två rapporter om assistansmarknad och brottslighet har också levererats till regeringen. Nu analyserar vi de rapporterna.

Regeringen har också från 2017 ökat resurserna till Inspektionen för vård och omsorg för att myndigheten ska kunna utveckla sitt arbete med att sätta fokus på assistansanordnare och förbättra och utveckla tillståndsgivningen och tillsynen. I slutet av februari nu i år kommer myndigheten att redovisa en rapport för oss.

Snabba och oförutsägbara förändringar av rättspraxis får stora konsekvenser för enskilda och även för kommuner. Därför har regeringen beslutat att föreslå ett antal lagändringar. Tillsammans är avsikten med dessa att skapa kontinuitet och förutsägbarhet för de enskilda, säkerställa intentionerna med assistansen och upprätthålla den samt ge kommunerna bättre planeringsförutsättningar. Under tiden ska LSS-utredningen kunna fortsätta jobba med sitt långsiktiga arbete utifrån ett helhetsperspektiv.

Det är nödvändigt att assistans för väntetid och beredskap och tiden mellan att insatser beviljas för den enskildes personliga assistans kan fortsätta. Det är viktigt då det kan bidra till ett verkligt självständigt liv där man kan arbeta, ta sig till och från sitt eget boende, vara förälder och ha en aktiv fritid.

Regeringen har lagt en proposition på riksdagens bord, och förslagen till lagändringar innebär just att assistans åter ska kunna beviljas för väntetid och beredskap och tid mellan insatser. Den som har fått ett assistansbeslut utifrån nuvarande tillämpning och inte beviljats assistans för detta kommer att kunna ansöka om det när den nya lagen träder i kraft, vilket den föreslås göra den 1 april.

Regeringen har också föreslagit en lagändring som innebär att Försäkringskassan inte ska göra några tvåårsomprövningar. Det lagförslaget ligger också på riksdagens bord, och lagen föreslås träda i kraft den 1 april.

De senaste årens utveckling av rättspraxis på assistansens område har förändrat situationen för både de enskilda och kommunerna på ett ganska snabbt

och genomgripande sätt. För enskilda som har rätt till assistans från Försäkringskassan vill vi genom dessa lagförslag säkerställa att inga ytterligare hastiga förändringar sker genom ny praxis som skulle kunna få genomslag i tvåårsomprövningarna. På så sätt vill vi skapa lugn och ro för assistansberättigade samtidigt som LSS-utredningen får utrymme att arbeta systematiskt och långsiktigt.

Ett tillfälligt stopp ger också kommuner större utrymme att ta sitt fulla ansvar för de medborgare som inte längre har rätt till statlig assistansersättning. Regeringen förväntar sig att kommunerna stiger fram och tar detta ansvar.

Ett nytt politiskt beslut måste fattas och kommer att fattas för att kunna återinföra tvåårsomprövningarna. LSS-utredningen ska lämna sitt betänkande i år, den 1 oktober, och det är avsett att ligga till grund för en reformerad lagstiftning. Ett återinförande av tvåårsomprövningen blir alltså aktuellt tidigast när en reformerad assistanslagstiftning träder i kraft.

Regeringen arbetar också med ett lagförslag som innebär att enskilda som har beviljats assistansersättning med ett högre timbelopp får täckning för sina ökade kostnader när det varierar över tid. Detta föreslås träda i kraft den 1 juli.

Slutligen kommer regeringen också att föreslå en lagändring som innebär att kommunerna får ett tydligare ansvar för att informera om sina rättigheter så att ingen faller mellan stolarna. Även denna föreslås träda i kraft den 1 juli.

LSS och assistansen är viktig. Många berörs. Vi strävar efter ett samhälle som alla ska ha jämlika och jämbördiga möjligheter att ta del av, oavsett vilken funktionsnedsättning eller funktionsvariation man har.

Jag ser fram emot den här dagen, att lyssna på alla inlägg och att vara med i diskussionen.

Gunilla Malmberg, LSS-utredningen: Tack för att jag fick komma hit! Jag vill berätta samma sak. Jag är fullständigt medveten om att vi ska lämna vårt betänkande den 1 oktober. Det betyder att vi nu är i början av slutfasen av vårt utredningsarbete. Men det betyder också att jag i dag inte kan berätta för er vad jag kommer att föreslå, utan de bilder som jag ska visa handlar om vårt uppdrag. Jag kommer också att säga någonting om hur vi i utredningen i vårt arbete förhåller oss till den rättsutveckling som pågår.

Utredningen handlar om hela LSS, om alla insatser och om personlig assistans och den statliga assistansersättningen.

Vi har fått två tilläggsdirektiv under resans gång. Det ena handlar om EU:s regler för att samordna sociala trygghetssystem som har till syfte att underlätta den fria rörligheten. Där ska vi analysera hur LSS och assistansersättning förhåller sig till de reglerna.

Vi har också ett tilläggsdirektiv som handlar om habiliteringsersättning. Om man tillhör LSS personkrets och har daglig verksamhet kan man på de allra flesta håll i landet få habiliteringsersättning. Vårt uppdrag där är att överväga om det är någonting som behöver regleras från nationellt håll.

Vad säger då direktiven? Jag drar bara fyra punkter här.

Syftet med uppdraget är som tidigare nämnts att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans och få till stånd mer ändamålsenliga insatser i LSS.

Syftet med lagstiftningen är att den ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet.

Förstärkt kvalitet och förbättringar av LSS-insatserna ska, i den mån förslagen kommer att kosta mer pengar, finansieras med besparingar i assistansersättningen.

Den sista punkten handlar om det som står i direktiven om tydlighet. Att regleringen i dag är otydlig och otillräcklig leder till ett alltför brett tolkningsutrymme, bristande likvärdighet och bristande rättssäkerhet. Det behöver förtydligas.

Det här med ändamålsenliga LSS-insatser är inte så konstigt. De har funnits i många år nu, och det finns verkligen skäl att se över om de är utformade på ett sådant sätt att de motsvarar de behov som finns i dag, till exempel när det gäller små barn med funktionsnedsättningar och deras föräldrar. Det finns anledning att både bredda insatserna och göra dem mer flexibla men också att vara tydlig med vad som gäller så att man som enskild ska kunna veta vad man har att räkna med och vad man har rätt till.

Vi kan också se på en del områden att det finns behov av nya LSS-insatser.

När det gäller kostnadsutvecklingen har det hänt mycket. Fokus är på statlig assistansersättning. Men det är viktigt att se detta i sitt sammanhang, det vill säga att se på både den personliga assistansen som kommunerna ansvarar för och det som Försäkringskassan ansvarar för, och att se helheten.

Nu tänker jag ta upp några exempel på andra frågor i direktivet som vi också har att jobba med.

En fråga är huvudmannaskapet. Det handlar om den ordning som vi har i dag – att vi har två huvudmän, både kommunen som beslutar om personlig assistans och staten. Det framförs en hel del kritik i direktivet mot den ordningen, och det är någonting som har förstärkts under vår utrednings gång. Frågan är om det finns ett förslag att lämna som ger en bättre ordning än dagens, som skapar problem. Har man två huvudmän som är ansvariga leder det ju lätt till att ingen tar ansvar.

När det gäller marknaden för anordnare av personlig assistans är det flera som har tittat på det. Men vi har också ett antal frågor förknippade med privata assistansanordnare. Hur har detta påverkat kostnadsutvecklingen? Privata assistansanordnare företräder naturligtvis sina brukare. Finns det något alternativ till en sådan ordning? Ska man som privat assistansanordnare få välja vilka brukare man vill ta emot? Det är ett antal frågor som hör samman med detta.

Den sista frågan vill jag nämna därför att vi tycker att det finns potential när det gäller tekniska hjälpmedel, digitala och andra, och teknik över huvud taget som kan bidra till både frihet och självständighet.

Det händer mycket på det området. Men det finns frågor som man måste fundera på, till exempel den personliga integriteten – att inte pracka på människor saker, att det ska finnas kunskap om teknik och kunskap om vad som

finns, att det ska finnas pengar till att betala och att det ska finnas goda drivkrafter i systemet så att man som assistansberättigad inte känner att man måste tacka nej till goda tekniska lösningar för att man då riskerar att bli av med sin personliga assistans. Det finns flera frågor där som är värda att titta på.

Jag är redan framme vid min sista bild. Den handlar om det som dagen handlar om, det vill säga konsekvenserna och effekterna av rättsutvecklingen.

Rättsutvecklingen har självklart påverkat hur det är i dag; det har vi nyss sett. Kostnaderna minskar. Det påverkar vilka personer som får assistans och vilka som inte får assistans. Det är en hel rad analyser på gång av den frågan och av effekterna. Vi kommer att ta del av dem, och vi kommer att komplettera dem och göra en beskrivning i vårt betänkande.

Det här är verkligheten som vi har att spegla, men jag kommer att lämna ett förslag som är oberoende av hur det ser ut. Utgångspunkten för mina förslag är det direktiv som jag har: Vad tycker utredningen att personlig assistans ska vara? Vilka behov ska personlig assistans tillgodose? För vilka personer? Hur ska det gå till? Under vilka villkor?

Det handlar om sådana saker som vad som ska ingå i det som i dag kallas för grundläggande behov. Vilka behov i fråga om arbete, studier, vad som får vardagslivet att fungera, fritid, egenvård, tillsyn och annat kan tillgodoses med personlig assistans? Hur tycker jag, hur tycker vi, att det ska vara?

Utgångspunkten är direktiven. Syftet är att gå från dagens läge, där rättsstillämpningen är svajig och det kommer nya domar som tolkas av kommuner och Försäkringskassan och leder till osäkerhet och oförutsägbarhet.

Den bestämda ambitionen är att vara så tydlig med vad som ska gälla och så tydlig i regelverket att rättsstillämparen får det stödet för att kunna hantera detta så att det blir förutsägbart och tydligt samtidigt som personer som har behov av personlig assistans kan förutse vad det är för insats och vilka regler som gäller och kan känna den tryggheten och stabiliteten i systemet.

Detta är inte helt lätt. Om man går för långt när det gäller tydlighet finns det risk att det blir fyrkantigt. Det är ju individuella behov som ska tillgodoses. Det finns alltid en målkonflikt och samtidigt en balans som måste upprätthållas.

Det här är den inriktning som vi har. Mer konkret än så kan jag inte vara i dag.

Lise Lidbäck, Neuroförbundet: Jag är ordförande för Neuroförbundet, som organiserar personer som lever med neurologiska diagnoser.

Dessa sjukdomar och skador är en av de vanligaste orsakerna till varaktiga och svåra funktionsnedsättningar. Var tredje person drabbas någon gång i livet av en sjukdom eller skada i hjärnan eller nervsystemet. Detta kan påverka många livsviktiga funktioner, exempelvis minne, tal och rörelseförmåga.

En del av dem som drabbas men också andra grupper med stora svårigheter behöver mycket hjälp i sin vardag för att kunna leva som andra. Neuroförbundet har därför en rättsombudsverksamhet som årligen hanterar ca 400 juridiska

ärenden. Många av dessa handlar om just LSS och personlig assistans. De handlar om människor med samma förväntningar på livet som andra, människor med familj, relationer, barn, vänner, intressen och yrken.

Vi har samlat här i dag för att diskutera rättsutvecklingen inom LSS och personlig assistans. Ett antal domstolsbeslut har de senaste åren abrupt förändrat livsvillkoren för många assistansberättigade och deras anhöriga. Det gäller inte minst domarna från Högsta förvaltningsdomstolen 2009, 2012, 2015 och inte minst 2017, som har ställt till det väldigt mycket.

Då jag har begränsad tid till mitt förfogande vill jag främst lyfta fram konsekvenserna av den första domen från 2009.

I november 2007 började Försäkringskassan hävda att enbart så kallade integritetsnära delar av grundläggande behov kunde ge rätt till assistansersättning. Regeringsrätten gav Försäkringskassan stöd i det resonemanget i domen 2009. Bedömningarna av tre av de fem grundläggande behoven – måltider, av- och påklädning och personlig hygien – förändrades drastiskt till det sämre. Ersättning kunde bara beviljas till de delar av behoven där en person kom fysiskt nära och där hjälpen kunde uppfattas som mycket känslig för integriteten.

I en matsituation är det mycket som ska fungera för att maten ska hamna där den ska. Den ska inhandlas, tillagas och kanske finfördelas. Vanligtvis läggs maten upp på tallrik, och det ska dukas med bestick och glas. Men som ett grundläggande behov i en matsituation räknas bara matning via munnen som tillräckligt integritetskänsligt.

Ett nytt domstolsbeslut 2012 begränsade dessutom matsituationen ännu mer för vissa genom att assisterat matintag på annat sätt, exempelvis via sond, inte heller skulle vara ett grundläggande behov. I stället ska det prövas som sjukvård eller egenvård.

På samma sätt räknas bara hjälp med inomhuskläder som ett grundläggande behov. Ytterkläder och skor räknas inte in.

Toalettbesök och personlig hygien klockas och räknas i minuter och sekunder för att man ska ha exakt koll på vad som kan vara tillräckligt privat och integritetsnära.

I Försäkringskassans egen handledning står det: ”Om man kan köpa hjälpen som en tjänst kan det indikera att hjälpen inte är mycket privat och integritetskänslig.”

Sönderstyckandet av de grundläggande behoven gör att allt färre lyckas komma upp till den magiska 20-timmarsgränsen för grundläggande behov som är så viktig för att alla andra behov som hör till ska få räknas.

En utveckling vi i Neuroförbundet ser är att människor som har halkat under denna gräns vänder sig till kommunen, som i värsta fall väljer att peta ut personen från LSS-tillhörigheten och i stället erbjuda SoL-insatser.

När jag var ny ställde jag frågan till en bekant: Vad är skillnaden mellan LSS och SoL? Svaret blev: Med LSS får du ha ett liv. Med SoL får du vara vid liv.

En lagändring måste ske som ser till hela det grundläggande behovet och till hela människan.

Många lever i dag med ständig ångest över nästa omprövning. Det är nämligen inte säkert att en funktionsnedsättning som inte har förändrats sedan senaste prövningen fortfarande är giltig. Inte ens det faktum att man blivit sämre utgör någon garanti, för ständiga omprövningar av landets domstolar och nya tolkningar av vad som är människors egentliga behov förändrar hela tiden spelplanen.

Efter den horribla tolkningen av ställtid och väntetid i fjol drogs det äntligen i bromsen den 14 november – för vissa. De som nu tvåårsomprövas i den statliga assistansersättningen har fått en tillfällig frist. Problemet är att detta inte hjälper de 1 200 personer som redan har fallit ur assistansersättningen.

Det hjälper inte heller dem som redan har sin personliga assistans via sin hemkommun – och dessa beslut blir allt vanligare, då allt fler faller ur den statliga assistansersättningen och i stället hänvisas till hjälp av kommunen.

Deras rätt till personlig assistans ges via tidsprövade beslut som varar ett år, möjligen max två år. Att överklaga ett beslut är ofta meningslöst. När domstolen kommer med en dom har beslutet löpt ut. Det finns inte heller någon garanti för att ett eventuellt gynnande domstolsbeslut tas med i nästa förutsättningslösa prövning.

Situationen skulle bli ännu värre om de rykten som florerar stämmer, nämligen att den pågående LSS-utredningen överväger att föreslå ett kommunalt huvudmannansvar. Det är något som bland andra Neuroförbundet starkt vänder sig emot. För att om möjligt komma till rätta med den ojämlikhet som råder förespråkar vi i stället ett huvudmannaskap som ska vara statligt.

Jag vill också i sammanhanget påminna om FN:s skarpa kritik mot Sverige på en rad punkter när det gäller att leva upp till konventionen för personer som lever med funktionsnedsättning. Det finns också en allvarlig skillnad mellan konventionsstatens politik och kommunernas politik.

Jag är övertygad om att vi alla anser att våra liv är så värdefulla att rätten till självbestämmande och ett bra liv inte tar slut vid en viss ålder. Därför infördes 2001 rätten att behålla beviljade timmar efter 65-årsdagen i den statliga assistansersättningen. Prövningar ska bara ske vid väsentliga förändringar.

Den rätten har inte en 65-åring i sin hemkommun. En ny förutsättningslös prövning efter 65 års ålder kan innebära att beviljade timmar försvinner helt eller delvis. Det är timmar som det inte går att nyansöka om efter 65 år.

Innan lagen infördes kunde dåvarande Handikapputredningen 1989 konstatera att det fanns stora skillnader i livsvillkoren mellan personer som levde med funktionsnedsättningar och andra. De handikappolitiska målen om jämlikhet och delaktighet hade inte nåtts då och – vill jag också lägga till – inte heller nu.

Personer med omfattande funktionsnedsättningar hade svårt att få inflytande över insatser och stöd utifrån sina egna behov. Utredningens slutsatser var att det krävdes kraftfulla åtgärder för att åstadkomma en förbättring, och den ska säkras genom en rättighetslag. Låt oss komma ihåg det, mina vänner.

Det är en rättighetslag som nu är på väg att slås i spillror. Många utredningar har tillsatts sedan lagen infördes. Det är nog nu! Låt inte regeringsförklaringar och vackra uttalanden om alla människors lika värde förbli tomma ord.

Smutskastningen och misstänkliggörandet av en unik frihetsreform måste få ta ett slut. Låt oss i stället på allvar inleda samarbetet för att återställa LSS och dess intentioner som bygger på de grundläggande principerna självbestämmande, inflytande, tillgänglighet, delaktighet, kontinuitet och helhetssyn.

Det är dessa principer som en modern rättsstat ska byggas på. En modern rättsstat utesluter inte. En modern rättsstat tillåter ett aktivt samhällsdeltagande för alla. En modern rättsstat inkluderar och ser värdet i alla människors existens oavsett ålder eller funktioner.

Slutligen: En modern rättsstat avvecklar inte sina medborgare, den utvecklar.

Ordföranden: Ordet går vidare. Nästa talare är Vilhelm Ekensteen, ordförande för Intressegruppen för assistansberättigade, och Sophie Karlsson, verksamhetsansvarig.

Vilhelm Ekensteen, Intressegruppen för assistansberättigade (IfA): Jag heter Vilhelm Ekensteen och är ordförande i Intressegruppen för assistansberättigade, IfA. Den har funnits lika länge som assistansreformen. Den har tillkommit för att försvara reformen.

Jag kan i stort på många punkter instämma i vad Lise Lidbäck nyss sa. Bland det viktigaste och grundläggande är vakthållningen kring den statliga assistansersättningen. Jag är rädd för – och det säger jag utan att misstro utredningens kapacitet och goda omdöme – att risken är att utredningen är alltför ohistorisk. Man glömmer bort assistansreformens orsaker.

Vi blev egentligen medborgare i samhället först när ansvaret för vårt behov av personlig assistans eller personlig hjälp lyftes från den kommunala nivån till den statliga nivån. Därför innebär något annat än ett statligt huvudmannaskap att det för oss tillbaka till kommunala beroenden som tidigare innebar att vi med stora assistansbehov levde ett oändligt mycket sämre liv än vad vi hittills har kunnat göra.

En annan punkt som är viktig att slå vakt om är valfriheten. Det handlar om den enskilde assistansberättigades möjlighet att välja och bestämma vem som ska vara utförare av assistansen. Den valfriheten har till mycket väsentlig del varit motorn i höjningen av kvaliteten i den hjälp som vi har fått genom assistansreformen. Den valfriheten är viktig också framöver för att stärka vår position som fria människor som bestämmer över vårt liv och dess utformning. Detta är ett konstaterande som jag gör inledningsvis.

Det är 1993 som riksdagen antar LSS. Den innebär ett enormt framsteg. Det kan för assistansens del handla om att inkludera människor med stora funk-

tionsnedsättningar i det svenska samhället. Den processen började med ikraftträdandet 1994 och har fortsatt genom assistansreformens hela existens.

I dag upplever vi en kris i assistansen. Lise Lidbäck har pekat på att många redan har slagits ut ur assistansen. När man konstaterar det kan man se med väldigt stor oro på framtiden. Är vi på väg att exkluderas igen, eller kommer inkluderingen att fortsätta? Vårt krav är att inkluderingen ska fortsätta.

Vi har dock sett att assistansreformen har ifrågasatts genom både direkta och indirekta vägar. Man har förutsatt att man ska kunna spara miljarder i assistansen. Det har utformats regleringsbrev utan att man har analyserat assistansens kostnadseffektivitet, som vi menar i verkligheten är mycket stor med hänsyn till de mål som assistansen har.

Utan att analysera assistansreformens faktiska kostnadseffektivitet förutsätter man till och med miljardstora besparingar och nedskärningar. Vi har sett att utslagningen har börjat.

Vi har gått från handikapplägenheternas husarrest, från boendeservicens inlåsning i institutionella boendeformer, från livslångt anhörigberoende till delaktighet, till att kunna bilda familj, till att kunna arbeta och till självbestämmande som har gett oss delaktighet i samhället. Det har gett oss möjlighet att delta i det sociala livet på ett sätt som i historien inte har givits åt personer med stora funktionsnedsättningar.

Vi menar att den inkluderingen ska fortsätta. Vi är ytterst oroliga för att utvecklingen ska fortsätta i de tecken som redan är tydliga till ökat kategoriboende och segregation och att målen för assistansreformen en gång inte ska upprätthållas.

Jag vill avsluta med att ställa detta krav på politiken. Politiken har skapat den här krisen. Bara politiken kan rädda oss ur krisen. Ansvar för att göra detta och för den fortsatta inkluderingen i stället för avveckling ligger på politiken. Det är kanske det viktigaste man kan säga i dag i den här församlingen.

Med det vill jag från IfA:s sida ge ordet till min medarbetare i IfA Sophie Karlsson.

Sophie Karlsson, Intressegruppen för assistansberättigade (IfA): Som Wilhelm säger handlar personlig assistans om inkludering av människor som tidigare aldrig har haft möjlighet att vara inkluderade. När den personliga assistansen nu beskärs innebär det att våra behov inte kan beskäras. I stället beskär vår frihet. Det innebär jättestora negativa konsekvenser för oss som har behov av assistans.

När assistansen kom var utgångspunkten att den enskilde själv valde och styrde över sitt liv. Det står också i förarbetena att den enskilde själv ska kunna avgöra på vilket sätt och i vilka situationer som hjälpen ska ges. Så upplever vi att det inte är längre. Behoven ifrågasätts, och tiden som beviljas är knapp.

Konsekvensen är att vi inte kan vara delaktiga på samma sätt som tidigare. Signalerna som det sänder är att vi inte räknas som andra. Vår frihet är inte värd att betala för. Den kostar för mycket.

Man går från att lyssna på den enskildes subjektiva bedömningar och värderingar till att lyssna på myndigheternas objektiva rimlighetsbedömningar av behoven. Vi ser en stor fara i att LSS-utredningens direktiv om att minska på assistansersättningen fortfarande ligger kvar. Vi har de senaste åren sett hur allt fler assistansberättigade förlorar rätten till assistansersättning.

Ordföranden: Tack till er båda. Ordet går vidare till Maria Persdotter, förbundsordförande för Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar.

Maria Persdotter, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU): Det här är en bild på min dotter Tilda. Här är hon ungefär tre år. Den första dramatiska tiden med ständiga lunginflammationer och operationer är över. Tilda har en led- och muskelsjukdom som påverkar hela hennes kropp. Hon behöver hjälp med i stort sett allt, även om vissa dagar är bättre dagar. Då funkar kroppen något bättre än andra dagar.

Tilda är född 1995. I och med det är hon i princip född in i LSS. Visst har vi behövt bråka, kämpa och överklaga för Tildas räkning. Men i stort sett har hon fått sina behov tillgodosedda genom åren. Hon har statlig assistans. Hon har de hjälpmedel hon behöver, vilka är många. Hon träffar kompisar, lever utåtriktat och tar för sig av livet. Det är kanske inte så mycket som hon själv skulle önska, men ändå. Hon planerar nu för att flytta hemifrån.

Samtidigt har det hänt något. Det är något mycket dramatiskt och något som slår mot barn och vuxna med omfattande funktionsnedsättningar. I dag är det 1 200 färre som har statlig assistansersättning jämfört med när regeringen tillträdde. Det är 1 200 färre i en grupp som då var drygt 16 000. Det är väldigt många färre. Bara drygt en av tio som ansöker för första gången får ja, alla andra får avslag. Många av dem är förstas barn.

Hur har det kunnat bli så här? Vad var det som hände? Var det föremål för en demokratisk process där ni som riksdagsledamöter fick vara med och fatta beslut? Nej, så var det inte. Regeringen säger ofta att man inte har ändrat något i lagen, och det är helt sant. Det har man inte heller. Man har rundat er i riksdagen och i stället använt ett annat verktyg som regeringen förfogar över, nämligen regleringsbrev till myndigheterna.

Inför 2016 fick Försäkringskassan tydliga direktiv i sitt regleringsbrev. Timutvecklingen i assistansen skulle brytas. Det stod som första mening i regleringsbrevet. Då kan man uppfatta det som att det var det enskilt viktigaste som myndigheten skulle ägna sig åt det året. Hur gör man det som myndighet om inga lagar eller regler har ändrats? Man kan väl inte bryta mot lagen, eller? Nja, nästan. Man kan göra vidlyftiga tolkningar.

Försäkringskassan löste uppgiften. Ni minns att det i dag är 1 200 färre med statlig assistans, och många miljarder är sparade. Försäkringskassan letade bakåt och hittade en dom i Högsta förvaltningsdomstolen från 2012. Domen handlar om massage och varma bad och slår fast att det kan röra sig om egen-

vård, fast domen är ganska otydlig. Men det spelade ingen roll. Försäkringskassan plockade upp den gamla domen, dammade av den, och använder nu den för att avslå ansökningar från barn som behöver sondmat.

Det spelar alltså numera roll hur man äter om det är assistansgrundande eller inte. Att äta är inte längre ett grundläggande behov om man äter på fel sätt. Om man äter med munnen ger det fortfarande rätt till assistans. Men om man till exempel äter med en knapp på magen ger det inte rätt till assistans.

Nu ska jag byta bild. Det här är Selma. Hon är ganska mycket yngre än min dotter Tilda. Hon är så liten att hon inte ens var född när domen kom i Högsta förvaltningsdomstolen 2012, domen om massage och varma bad. Selma fick ändå assistans beviljad och hade kvar assistansen tills Försäkringskassan fått sitt nya regleringsbrev. Då rök den. Assistansen drogs in.

Varför det? Var det så att det hade visat sig att Selmas föräldrar på något sätt fuskat eller så? Nej, den rök för att Selma behöver både sondmat och andningshjälp ibland. Att andas är inte heller ett grundläggande behov, men det vet ni, eller hur?

Hur kan det komma sig att Försäkringskassan kan använda en otydligt skriven dom med ett antal år på nacken som handlar om något helt annat till att avslå ansökningar från barn som behöver sondmat? Ska inte alla ansökningar bedömas individuellt? Kan man ens prata om prejudikat när det gäller en lagstiftning som är så hyperindividuellt utformad som LSS och till på köpet en rättighetslag?

Försäkringskassan är representerad här i dag och kanske kan förklara hur man resonerar. För mig är det i varje fall dunkelt. Myndigheten är helt enkelt väldigt lyhörd mot sin uppdragsgivare. Det kan vi konstatera. Man gör vad man kan för att lyda order. En gammal otydlig dom är bättre än ingenting, och på den vägen är det.

Konsekvenserna är blytunga. Föräldrar som inte får hjälp tar slut. De har inte sovit en enda natt på flera år. De kan inte jobba. De drar inte in några pengar. Syskonen far illa. Relationer spricker som inte hade behövt göra det. Familjer går under.

Allt fler kommuner planerar nu för barnboenden. Jag ser det som en direkt effekt av besparingarna i assistansen. Föräldrar orkar helt enkelt inte längre. Även om de för död och pina inte vill lämna bort sitt barn ser de sig till slut ingen levande råd. Det är dit vi är på väg i Sverige 2018, till ett samhälle där barn med funktionsnedsättning inte får växa upp i sin familj fast både föräldrar och barn egentligen far bäst av det.

Hur illa är det egentligen? Jag kan berätta hundratals historier. Det är människor som hör av sig till mig med oerhört starka nattsvarta berättelser om sönderslagna vardagsliv. En liten delseger nådde vi i höstas när nödstoppet kom för tvåårsomprövningar av assistansersättningen. Men det hjälper inte dem som redan står utanför antingen för att de har fått avslag eller för att de redan hann förlora assistansen innan nödstoppet kom.

Vi har nu en situation i Sverige där det inte gäller samma rättsliga läge för dem som hade omprövning innan nödstoppet och dem som kom att omfattas

av nödstoppet. Tycker ni att det är rimligt, ni som är ledamöter i socialutskottet, att människor med samma typ av funktionsnedsättning ska ha helt olika rättslig situation? Nej, lagen ska vara lika för alla. LSS är en rättighetslag för människor med omfattande funktionsnedsättningar. Det kan bara inte få vara så här svajigt.

Vad behöver då göras? För det första måste de som har fallit ur assistansen eller aldrig fått den beviljad trots stora omfattande behov få sina rättigheter tillgodosedda. Kan man snabbbändra och införa ett nödstopp för tvåårsomprövning, kan man snabbbändra också här.

Har man kvalificerat sig för LSS, det vill säga har omfattande och bestående funktionsnedsättningar, ska det inte vara någon diskussion. Personlig assistans är det som i första hand ska övervägas om det är vad personen själv vill. Så står det i lagens förarbeten. Ingenting annat duger. Det måste vara behoven som ska styra och inte snöd besparing.

Gunilla Malmberg har precis berättat om LSS-utredningen. Det är en utredning som har order om att spara i assistansersättningen på två olika sätt. Det handlar både om att finansiera satsningar på andra LSS-insatser och om statsfinansiella skäl.

Man talar om statsfinansiella skäl när Sverige går som tåget och vi har 40 miljarder i reformutrymme. Försäkringskassan har dessutom redan sparat stora summor i assistansersättningen. Det var ungefär 5 miljarder som sparades 2016 och ungefär 2 miljarder i fjol.

Det enda raka nu är att ge LSS-utredningen nya direktiv. Det går, och det är den enda rimliga. Annars kommer det inte att finnas någonting kvar av personlig assistans. Det är en reform som har inneburit en frihetsrevolution för människor med funktionsnedsättning och något som vi fått så gott internationellt renommé för.

Det är så här det ska se ut. Det här är Tilda när hon deltar i Glädjeruset, ett motionslopp där man är välkommen oavsett om man springer, går eller rullar, eller som Tilda som kör permobil. Tack vare assistansen kan hon delta i både Glädjeruset och samhället överlag. Så vill i varje fall jag att det ska fortsätta att vara.

Det första är att snabbbändra lagen så att alla som omfattas av LSS kan få rätt till assistans om det är vad de själva vill. Det andra är nya direktiv till LSS-utredningen. Stryk besparingskraven och utred hur kvaliteten kan bli bättre och inte hur assistansen kan bli billigare. J'accuse, mais il y a des solutions!

Ordföranden: Tack så mycket för det. Vi går vidare. Nästa talare är Lennart Erlandsson, universitetslektor och forskare vid Högskolan Kristianstad.

Lennart Erlandsson, Högskolan Kristianstad: Jag har forskat på tillämpningen av LSS utifrån ett rättssociologiskt perspektiv. Jag kommer från Högskolan Kristianstad och har haft en forskning knuten till Lunds universitet. Här ska

jag presentera en del av de metodfrågor och tillämpningsfrågor som jag har tittat på.

Jag har gjort intervjuundersökningar med handläggare både i kommuner och inom Försäkringskassan samt tittat på Försäkringskassans omfattande interna styrdokument. Jag har gått igenom ett hundratal domar från förvaltningsrätter samt i stort sett alla domar som har kommit från högsta instansen Högsta förvaltningsdomstolen. Sedan har jag gått igenom Försäkringskassans beslutsunderlag och tittat på hur de ser ut.

Fokus har hela tiden varit på legalitetsprincipen. Hur förhåller man sig till regeringsformen, att den offentliga makten ska utövas under lagarna? Vi har här tidigare hört exempel på hur det går till. Beslutsmetodiken som jag kan konstatera att man använder är inte det som man som jurist känner igen i en juridisk metod, utan man använder andra metoder inom Försäkringskassan och i kommunerna. Det kanske beror på att man inte har den utbildningsbakgrund som krävs för att hantera lagstiftningen.

Jag menar att en juridisk metod är lämplig till exempel vid personkretsbedömning där man ska konstatera om förutsättningarna är uppfyllda för att tillhöra målgruppen. Det är viktigt för den enskilde att få en ordentlig bedömning så att den kan bli rättvist bedömd. I stället ser jag att myndigheterna har utvecklat egna metoder utifrån de styrdokument som finns.

Lagstiftningen ger alltid ett handlingsutrymme, eller ett utrymme för så kallat fritt skön, eftersom lagstiftningen aldrig kan beskriva hur det ser ut i det enskilda fallet. Det här handlar om personer, enskilda individer, med olika sociala förutsättningar och annat som ska tillgodoses, och lagstiftningen har ju en individuell prägel och inriktning.

Det finns alltså behov av en metod som tar hänsyn till sociala och individuella faktorer, samtidigt som man har en kunskap om den juridiska metoden, det vill säga hur vi ska handha rättskällorna och hur ska vi tillämpa och tolka domar från Högsta förvaltningsdomstolen.

Jag har också sett att den här juridiska metoden inte räcker, utan det krävs även kunskap om socialt arbete och alla de delar som rör individuella faktorer.

Jag har även haft rättssäkerheten i fokus när jag har tittat på de här frågorna. Vi har ett rättssäkerhetsbegrepp där vi talar om förutsebarhet – vad innebär det? Jo, förutsebarheten är i förhållande till den lagstiftning och de rättskällor som finns, inte någonting annat. Jag menar att man också i rättssäkerhetsfrågan ska ta hänsyn till konsekvensen av besluten. När man fattar ett beslut för en enskild person måste man också ta hänsyn till vad som blir konsekvensen i det enskilda fallet, då med hänsyn till lagens målsättning.

I stället är det så att vi i praktiken tillämpar till exempel olika rättsfall från Högsta förvaltningsdomstolen som prejudicerande fall. Man tar upp ovidkommande faktorer som får stort inflytande i tillämpningen. Om myndigheterna har egna interna styrdokument, till exempel Försäkringskassans vägledningsdokument på flera hundra sidor, har de ett stort inflytande och i stort sett en

bindande verkan. Trots att man har inte har någon lagstiftningsmakt på området tillämpas de interna föreskrifterna som om de vore gällande rätt och bindande föreskrifter.

I stället vill jag se att man utgår från innehållet i den positiva rätten, och med den positiva rätten menar jag alltså de vedertagna rättskällorna. Man ska ha kunskap om hur rättskällorna förhåller sig till varandra, beakta kontexten i det enskilda fallet och göra konsekvensöversväganden utifrån lagens målsättning. Det skulle jag gärna se i tillämpningen.

Det var en kort dragning. Tack för mig!

Ordföranden: Kort och koncist! Vi tackar för det och går vidare till Försäkringskassan. Jag lämnar ordet till Eva Nordqvist.

Eva Nordqvist, Försäkringskassan: Jag är alltså rättschef på Försäkringskassan, och jag tänkte ägna de här tio minuterna åt rättsutvecklingen inom assistansersättningen.

Som ni vet är ju en förutsättning för att man ska få assistansersättning att man har ett behov av hjälp med de så kallade grundläggande behoven under i genomsnitt mer än 20 timmar per vecka. I andra fall är det kommunerna som ansvarar för personlig assistans i sin helhet.

Problemet är att det inte går att direkt av lagtexten utläsa vad som menas med hjälp med personlig hygien, måltider, att klä av sig och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionsnedsatta, det vill säga de fem grundläggande behoven. För att förstå vad det innebär måste man gå till förarbeten och rättspraxis.

Regelverket kring personlig assistans är inte på något sätt lättolkat. Som lagtillämpande myndighet har Försäkringskassan ett ansvar för att se till att det tillämpas på ett rättssäkert sätt och att rätt person får rätt ersättning. I det ligger också att tillämpningen ska vara enhetlig. Är det liknande omständigheter ska man kunna förvänta sig samma beslut, oavsett vem som fattar beslutet hos oss.

Precis som andra rättstillämpande myndigheter är det vi som har att självständigt tolka regelverket, och det gör vi utifrån författningstexten, från förarbeten och rättspraxis. När vi ser att rättsläget beträffande någon principiell fråga är oklart, till exempel att domar från kammarrätterna går i lite olika riktning, måste vi bestämma oss för hur bestämmelserna ska tolkas i avvaktan på att vi får ett avgörande från högsta instans.

I de lägena tar vi ibland fram så kallade rättsliga ställningstaganden. Rättsliga ställningstaganden baseras alltid på ett juridiskt resonemang. De binder givetvis ingen utomstående, till exempel domstol, utan de är ett sätt att uppfylla vår skyldighet att se till att tillämpningen blir enhetlig inom myndigheten.

Vad gäller rättspraxis ligger det i vårt uppdrag att inte bara följa vad som händer i domstol utan också att vid behov se till att mål kommer upp i högsta instans så att vi får vägledning i situationer där rättsläget är oklart.

Som ett stöd för handläggarna tar vi fram så kallade vägledningar, där vi beskriver regelverket. De innehåller alltså en beskrivning av vad som gäller i lagtexten, författningar av andra slag, förarbeten och rättspraxis. I vår vägledning om assistansersättning beskriver vi också de domar som har kommit från högsta instans som har betydelse för tillämpningen. För närvarande rör det sig om ett tjugofemtal domar från Högsta förvaltningsdomstolen som har kommit under årens lopp.

Ett par domar rör tolkningen av föräldraansvaret. I socialförsäkringsbalken finns det nämligen en bestämmelse som säger att när vi prövar rätten till assistansersättning ska vi ta hänsyn till att vårdnadshavaren enligt föräldrabalken normalt ska tillgodose en del av hjälpbehovet själv, då med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter – det så kallade föräldraansvaret.

Det här är en av många väldigt svåra bedömningar som våra handläggare har att göra när de prövar rätten till assistansersättning. Här finns det som sagt ett par domar från högsta instans. De övriga domarna handlar om varierande frågor, alltifrån personkretsen till beräkningen av antalet timmar.

De domar som har störst effekt för rättsutvecklingen är utan tvekan de som kommit under senare år och som framför allt handlar om tydliggöranden av vad som är grundläggande behov. Domen från 2009 har nämnts här, och i den bekräftade alltså HFD en tillämpning som vi hade haft under ett par år, nämligen att inte alla praktiska hjälpbehov med personlig hygien, påklädning eller måltider kan ses som grundläggande behov. För att de ska anses vara grundläggande krävs det att det är fråga om hjälpbehov som uppfattas som mycket privata och känsliga för den personliga integriteten och där den enskilde måste anses ha ett särskilt intresse av att kunna bestämma vem som ska ge hjälpen och hur den ska ges.

Sedan kom då domen 2012, där HFD konstaterade att behov av sjukvårdande insatser enligt hälso- och sjukvårdslagen principiellt inte kan beaktas vid bedömningen av om rätt finns till personlig assistans och att sådana behov alltså inte kan räknas till de grundläggande behoven. Det här är också lagreglerat när det gäller assistansersättningen.

Det som HFD också sa i den domen var att det är en annan sak att sjukvårdande insatser i form av så kallad egenvård kan berättiga till personlig assistans för andra personliga behov i de fall där det konstateras att den enskilde redan har rätt till personlig assistans för att tillgodose sina grundläggande behov.

Denna dom kom alltså 2012, och det har uppmärksammats att vi gick ut med förtydliganden kring egenvård internt i myndigheten 2016. Då är det så att när vi ser att tillämpningen varierar måste vi ge handläggarna vägledning i hur de ska bedöma olika frågor. I maj 2016 var det aktuellt att gå ut med ett läkarutlåtande för assistansersättningen i myndigheten, och i det ställde vi bland annat frågor om sjukvårdande insatser sker enligt hälso- och sjukvårdslagen eller om de kan utföras som egenvård. Eftersom vi då såg att tillämpningen varierade behövde vi ge stöd, och då påminde vi om HFD:s uttalande i den här domen.

År 2015 kom nästa uppmärksammade dom, och i den klargjorde HFD att annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den försäkrade endast kan komma i fråga för personer som har en psykisk funktionsnedsättning.

Så kom då den uppmärksammade domen från 2017. Det ska direkt sägas att den inte berör tolkningen av grundläggande behov. Domen handlade om hjälp med transporter, och HFD uttalade bland annat att det särskilda stöd som den funktionsnedsatta behöver i någon mening ska vara kvalificerat för att ge rätt till personlig assistans. Det kravet innefattar att assistentens insats ska ha en direkt och konkret koppling till ett individuellt behov av hjälp i det dagliga livet. Detta sa alltså HFD.

Sedan väjde domstolen brukarens hjälpbehov mot att assistenten under transporten inte behövde hjälpa brukaren med något som kan anses vara en kvalificerad insats. Domstolens slutsats blev att det saknades en direkt och konkret koppling till ett individuellt hjälpbehov i det dagliga livet. Att det fanns en indirekt koppling till hjälpbehovet räckte inte.

Den domen fick oss att dra slutsatsen att vi inte har stöd för att ge assistansersättning för tid när det inte är fråga om tillsyn utan när den personliga assistenten inte gör något alls utan väntar, kanske inte ens i brukarens hem. Vi insåg att vi behövde ändra vår tillämpning, och den nya tillämpningen har alltså betydelse för bedömningen av hur många timmar som de som beviljas assistansersättning har rätt till, inte för bedömningen av rätten till assistansersättning.

Vi såg att den här nya tillämpningen skulle kunna få svåröverskådliga konsekvenser för stat, kommun och enskilda. Därför gick vi in med en särskild skrivelse till regeringen, där vi uppmärksammade regeringen på domen och bad att frågorna skulle hanteras med förtur. Det är det som har lett till de lagförslag som nyligen har lämnats över till riksdagen från regeringen.

Vart leder då allt detta? Jo, lagstiftningen innehåller, som tidigare sagts, mycket tolkningsutrymmen, och de har gradvis behövt fyllas ut med rättspraxis. Det har i flertalet fall lett till en striktare tillämpning än den vi ursprungligen hade på Försäkringskassan. Ibland har det också inneburit lättnader.

Utifrån ett rent juridiskt perspektiv ser jag inget märkligt med detta, för det är ju så här samspelet mellan lagstiftare, myndigheter och domstolar fungerar. Utgångspunkten för rättstillämpningen är lagstiftningen, och om lagstiftningen är otydlig och ger tolkningsutrymme har vi som myndighet ett ansvar att se till att den praktiska tillämpningen fungerar och blir enhetlig. Vi tolkar lagstiftningen med hjälp av förarbeten och rättspraxis, inget annat. Om det finns principiella rättsfrågor som är oklara tar vi fram ställningstaganden utifrån ett juridiskt resonemang som inte binder utomstående men som styr tillämpningen internt. När det uppstår problem som vi inte kan lösa påtalar vi det för uppdragsgivaren, och vi strävar efter att föra upp oklarheter till högsta domstolsinstans för att få vägledning.

Ordföranden: Tack så mycket! Då har vi kommit dit i programmet där vi har för avsikt att ta en liten paus innan vi fortsätter med de sista som vi ska lyssna på. För oss som finns här fysiskt på plats finns nu lite kaffe utanför. Vi återupptar denna utfrågning klockan 11.40.

(PAUS)

Ordföranden: Det är dags för oss att återuppta den offentliga utfrågning som socialutskottet håller om personlig assistans och effekter av rättsutvecklingen. Vi har hört ett antal talare och har ett par kvar innan det är dags för utskottets ledamöters frågor. Nu går ordet till Karin Flyckt, samordnare för funktionshindersfrågor vid Socialstyrelsen.

Karin Flyckt, Socialstyrelsen: Tack för inbjudan! Jag kommer primärt att ägna de här tio minuterna åt att tala om konsekvenserna av de två domarna från 2012 respektive 2015, som vi har djupanalyserat och som handlar om egenvård och det så kallade femte grundläggande behovet. Men jag kommer också att lyfta blicken lite grann och prata mer övergripande.

Det vi har sett i våra analyser är att kommunerna för det mesta svarar upp mot behovet av personlig assistans. Det är vanligt att personer som får sin assistansersättning indragen eller får avslag på ansökan beviljas kommunalt beslutad personlig assistans, men det sker inte alltid. Vad gäller dem som blir beviljade personlig assistans ser vi också att de får många timmar. Men som sagt får inte alla personlig assistans. Det är även vanligt att vuxna beviljas bostad med särskild service i stället och att barn beviljas avlösarservice.

Men alla får inte stöd. Det finns en viss andel som inte får något stöd alls enligt LSS och SoL. Det vi har sett är att 15 procent av dem som får avslag på ansökan om assistansersättning eller får indragen assistansersättning inte har fått något stöd från kommunerna efter det. Motsvarande andel när det gäller personlig assistans från kommunen är 5 procent.

De flesta tycks få personlig assistans i stället, men det är alltså inte alla, vilket är av vikt. Vi har sett det här mönstret i våra tidigare analyser också, när vi har tittat på de långsiktiga konsekvenserna för samtliga vars assistansersättning upphörde mellan 2007 och 2008. Vi har i vår lägesrapport som kommer i slutet av februari gjort analyser av samtliga vars assistansersättning upphört, och vi ser lite liknande mönster där.

Vad gäller dem som på grund av de här två domarna har fått avslag på sin ansökan eller har fått assistansen indragen finns det två saker som särskilt sticker ut. Det ena är att barnen är överrepresenterade. Det andra är att det är fler barn än annars som beviljas avlösarservice i stället för personlig assistans. Det här är förstås en indikation på att de närstående får ta ett stort ansvar i dessa fall och rent av kompensera för uteblivet stöd.

Med dagens lagstiftning är det inte heller särskilt tydligt och förutsägbart vilket stöd de enskilda kan förvänta sig från kommunen, vilket är en annan viktig aspekt. De regionala skillnaderna är stora. I en kartläggning från 2015 konstaterade Socialstyrelsen att hälften av landets kommuner hade lokala riktlinjer för personlig assistans. Det här behöver inte vara något fel, tvärtom. Lokala riktlinjer kan absolut tjäna som ett förtydligande av vad som gäller och så vidare. Men i vår kartläggning såg vi att det många gånger var så långtgående begränsningar i vilket stöd som kunde ges att det torde inskränka på de individuella bedömningar som ska genomföras kring varje individ och varje ansökan. Finns det många lokala riktlinjer riskerar det, oavsett innehåll, att sticka iväg åt olika håll, så att likvärdigheten minskar i landet. Det här var en av anledningarna till att Socialstyrelsen tryckte på att vi gärna vill se en översyn av LSS. Det ser för olika ut. Tolkningsutrymmet är för stort. Det behövs mer tydlighet.

Jag vill också lyfta fram barnperspektivet. De barn som inte får personlig assistans får många gånger avlösarservice, vissa också boende enligt LSS. Det här är problematiskt ur ett barnrättsperspektiv. Avlösarservice är egentligen ett stöd till närstående, en avlastning. Boende för barn innebär att barnet bor och växer upp någon helt annanstans, borta från sina föräldrar.

Även kommunerna påverkas. Domarna gäller även kommunerna och den kommunalt beslutade personliga assistansen, inte bara den statliga assistansersättningen, vilket är viktigt. Konsekvenserna för kommunerna blir dels ett inflöde från assistansersättningen, dels handlar det om de egna bedömningarna av personlig assistans.

Sedan har vi frågan om egenvård, som förstås inte bara berör kommuner, utan framför allt i slutändan de enskilda. Ett egenvårdsbeslut fattas när den enskilde själv eller med hjälp bedöms kunna utföra en hälso- och sjukvårdsåtgärd. Då är det inte längre en hälso- och sjukvårdsåtgärd, utan egenvård. Det är många faktorer som spelar in i bedömningen. Det är inte givet på förhand vad som kan utgöra egenvård. Det är helt individuellt. Men det är också så att så fort omständigheterna förändras kan en ny bedömning av egenvård behöva göras, till exempel om det kommer nya assistenter eller annat stöd beviljas, för att säkerställa att rätt kunskap finns. På så sätt ligger ett egenvårdsbeslut aldrig fast.

I skenet av det här är det många kommuner som upplever att det när assistansersättningen dras in är svårt att hitta alternativ när det gäller stöd vid egenvård. I vår kartläggning kunde vi se att många kommuner erbjuder stöd via personlig assistans som stöd vid egenvård, men då handlar det om att de här personerna redan har kvalat in för personlig assistans och får stöd vid egenvård som annat personligt behov. Andra alternativ för stöd vid egenvård blir hemtjänst eller LSS-boende. Men sedan är det så att om man bedömer att rätt stöd och hjälp vid egenvård inte kan ges dras beslutet in, och då återgår det till en hälso- och sjukvårdsåtgärd. Det är då vi bland annat kan se situationer med barn som inte kan skrivas ut från sjukhus.

Jag vill också bara nämna kort att det i våra dialoger med kommuner har framkommit att de särskilda boendeformerna inte kommer att räcka till och att kommunerna kan behöva bygga. Vi har nu också sett att det bekräftas i Boverkets årliga enkät, så vi ser det från flera håll. Men det är också viktigt att understryka att vi ännu inte har sett byggandet. Vi ser dock överallt alla tecken på att det är på gång.

Jag visar nu en bild på kostnadsutvecklingen. Det är väldigt svårt att peka ut de exakta konsekvenserna av olika domar, men vi kan lyfta blicken och fundera: Hur har rättsutvecklingen påverkat kommunerna i stort och kommunernas förutsättningar att ge stöd? Har den gjort det? Vi vet ju att det hände något med assistansersättningen 2015. Det var då det skedde en dramatisk ökning av antalet indragningar. Kan vi se någonting i kommunerna? Hände det någonting då? Ja, det gjorde det, och vi kan se det nu.

Figuren visar kostnadsutvecklingen 2012–2016. Det är fasta priser, så det är kontrollerat för eventuella värdetförändringar. Kostnaden ökar konstant, men det är tydligt att någonting händer mellan 2015 och 2016. Boende för vuxna enligt SoL ökar med 2 miljarder mellan 2015 och 2016, personlig assistans med 1 miljard. Det är mycket pengar. Ja, kommunerna svarar många gånger upp mot behoven, men vi vet också att det inte är tillräckligt. Det sker inte fullt ut. Sedan kan vi inte säga att hela den här kostnadsökningen beror på rättsutvecklingen, men vi är tämligen säkra på att en stor del gör det.

Om jag ska försöka sammanfatta effekterna av rättsutvecklingen vad gäller personlig assistans vill jag börja med att säga att personlig assistans är en unik insats, oavsett om det handlar om den statliga assistansen eller den kommunalt beslutade, detta i den bemärkelsen att personlig assistans möjliggör för en enskild med stora stödbehov att bo hemma, få stöd av ett begränsat antal personer och själv få bestämma över var och när stödet ska ges. När denna helhetslösning splittras, det vill säga när assistansen dras in, blir förutsättningarna för delaktighet sämre. Man får andra insatser, hamnar på boende och så vidare. Självbestämmandet begränsas. Det gäller förstås också för dem som absolut inte får några insatser alls. Risken är stor att anhöriga får gå in och kompensera. Det ser vi till exempel när det gäller avlösarservice. När barn får avlösarservice i stället för personlig assistans handlar det om att föräldrarna i stället får avlastning. Till sist: När stöden splittras upp riskerar de att bli dyrare.

Ordföranden: Imponerande tidshållning av alla i dag! Då kommer vi till den sista aktören, SKL. Jag börjar med att lämna ordet till Hans Karlsson, avdelningschef på avdelningen för vård och omsorg.

Hans Karlsson, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL): Ordförande, utskottsledamöter, deltagare och övriga åhörare! Först vill jag tacka för den reglering som är på väg fram och som temporärt stoppar tvåårsprövningarna. Vi ser mycket fram emot att den kommer att genomföras i april månad. Det är också viktigt att man återställer den personliga assistansen och möjligheten till

väntetid, beredskap och tid mellan insatser. Vi tror att det kan dämpa konsekvenserna av den snabba praxisändringen och förhindra att ytterligare ny praxis utifrån domen får genomslag innan LSS-utredningen kommer fram med sina slutsatser.

Jag kommer som SKL:s ansvarige för hälso- och sjukvård och socialtjänst att beskriva det vi hör från kommuner, landsting och regioner om effekten av den senaste praxisändringen utifrån hur Försäkringskassan förhåller sig till detta. Vi ser stora konsekvenser, framför allt för dem som den här lagstiftningen är till för, men också för dem som arbetar inom socialtjänsten: personliga assistenter, biståndshandläggare, chefer och förtroendevalda. Vi har frågat socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Vi har pratat med nätverk och förtroendevalda som möts inom SKL. I samband med det styrdokument som vi använder ordet "positionsapper" för har vi pratat med många intresseorganisationer. SKL och våra medlemmar arbetar i lagstiftningens anda.

Vilka är då följderna, så som vi ser det? Färre personer kan få assistansersättning av Försäkringskassan. De brukare som får insatser från kommunen får därmed en ny ansvarig huvudman och ska hitta en ny relation. Ett antal personer hamnar, som vi har hört tidigare i dag, helt utanför möjligheten till personlig assistans. Det gäller dem som inte längre uppfyller kraven på grundläggande behov. De får i stället insatser enligt socialtjänstlagen och/eller hälso- och sjukvårdslagen. En grupp som vi har hört talas om och som inte kan få insatser är de som enbart har fått hjälp med så kallad egenvård. De här personerna är det i dag väldigt svårt att göra insatser för inom lagstiftningens ramar från kommuner och landsting. Hälso- och sjukvårdslagen tillåter inte delegering från landsting och regioner till kommuner. Kommunerna kan göra insatser upp till det som kallas primärvårdsnivå. Vi hamnar alltså i ett läge där lagstiftningen inte hanterar detta.

Vad ser vi då för konsekvenser? Det är förstås i första hand fråga om stor oro och konsekvenser för de personer det här är till för och deras närstående och anhöriga. Anhöriga går på knäna och brukare far illa. Vi har hört om äktenskap som går sönder och familjer som splittras. Vuxna kan inte arbeta och få försörjning. Det uppstår en del lösliga problem och dilemman, om man ska hålla sig strikt inom lagstiftningens ramar. Jag pratar om socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Man försöker lösa detta pragmatiskt, men går definitivt i kanten på vad som är lagligt.

Det råder också en stor osäkerhet hos handläggare och chefer på grund av regelverket. Man vet inte riktigt vad som gäller. Det kan vara så att kommuner, landsting och regioner gör lite olika bedömningar, så att vi får en ojämlikhet i stöd- och vårdinsatserna. Dessbättre löser kommuner, landsting och regioner det här. Man försöker komma överens, och det finns bra exempel på det, vilket ni kommer att få höra i slutet av presentationen. Vi hör också att kommuner tvingas bygga nya gruppboenden för barn för att kunna ge stöd till föräldrarna och kunna säkra hälso- och sjukvårdsinsatser. Barn kan inte längre bo i sina

ordinarie hem. Det gäller även andra brukare, som har fått flytta till korttidsboenden bemannade med sjuksköterskor och undersköterskor dygnet runt, så att de kan få säker vård.

Vad gör då SKL? Vi sprider de här ”framtvingade” exemplen på lösningar, som förmodligen ligger utanför lagstiftningens ram. Vi har tagit fram en checklista för huvudmännen, så att de vet vad de ska gå igenom när de skriver överenskommelser. Vi har tagit fram en mall för kostnadsberäkningar. Vi jobbar tätt ihop med hälso- och sjukvårdsdirektörerna och socialchefsnätverket för att hitta pragmatiska lösningar. Vi har även en tät kontakt med framför allt kommunerna för rådgivning.

Vad innebär då domen från juni 2017? Vi ser kostnadsökningar för kommuner och kostnadsminskningar för Försäkringskassan och staten. Anledningen vet ni. Det handlar om att man inte längre kan göra insatser mellan de punktinsatser som behövs. Det ska bara ges hjälp när det är kvalificerade insatser som kan ges. 6 000 personer bedöms kunna beröras av detta. Vi tycker från SKL att det inte finns grund för den tolkning som Försäkringskassan gör av utslaget i HFD. Vi har kritiserat det. I värsta fall kan det här drabba stora delar av assistansarbetet. Det är inte möjligt att ha personer anställda som bara gör punktinsatser där man bedömer att det finns kvalificerade delar.

Vi har förstås samtal med Försäkringskassan. Det är viktigt för oss. Vi hade en diskussion senast i december. Vi uppfattade att man kommer att begränsa omprövningarna till några områden där det är väsentliga förändringar som har skett i förhållandena: där en assistansberättigad person själv har ansökt om omprövning, där det har funnits en speciell uppgift om att man måste göra kontroll och där personen är på väg att fylla 65 år.

En konsekvens är förstås en kostnadsminskning om ungefär 1,7 miljarder, vad vi förstår, på statens sida. Vi tror att det är mer än så. Vi tror att ingen kommer att våga begära en omprövning, för då kan hela ärendet omprövas. Är man på väg att bli 65 år är det en extra stor risk om man får en reduktion vad gäller väntetid och beredskap, för den tiden ska sedan gå över till kommunerna, och efter 65 års ålder kan kommunerna inte ge assistans. Kommunerna har ingen möjlighet till det enligt lagstiftningen.

Vad händer då för kommunerna? Det har förstås blivit ökade kostnader. Mellan 2009 och 2016 ökade kostnaderna med 2 miljarder kronor – 150 procent. Under 2016 skedde en 50-procentig ökning. Vi hörde här siffror om kostnadsökningar mellan 2016 och 2017 på i storleksordningen 2–3 miljarder. Det har skett kostnadsökningar hos landstingen också, men det är svårare att beräkna dem. Under 2016 och 2017 avsåg detta, som vi hörde, 1 200 personer.

Jag har sagt att jag är glad över den förordning som är på väg fram om att förändra och begränsa tvåårsomprövningarna i väntan på en ny lagstiftning. Men hur blir det för dem som redan förlorat sin assistans, och vad gör Försäkringskassan i väntan på en ny förordning?

Vi har krav på staten. De domar som vi nu ser har skapat oro hos brukare. Det är mycket angeläget att vi utreder effekterna av det här och tittar på det.

Risken är att behandlingen av domen från 2017 uttraderar den personliga assistansen. Man kan inte ha personer anställda på det sättet. Vi kräver att det finns övergångsbestämmelser, så att staten kan ersätta kommunerna för de insatser som nu har gjorts. Det finns också insatser som landstingen gör och som behöver ersättas.

Vi anser att hälso- och sjukvårdslagen å det snaraste måste ändras, så att gränssnittet mellan sjukvårdshuvudmännen blir mer flexibelt. Kommuner och landsting måste kunna ingå avtal och delegera uppgifter mellan sig. Det måste utredas hur insatser till personer med enbart behov av egenvård kan lösas på bästa sätt. Som tidigare kräver vi att man inför en ordning där staten blir den enda huvudmannen. Vi kräver också att man ser över LSS-utjämnningen i det pågående arbetet med LSS-utredningen.

Jag lämnar nu över till Susanne Söderberg från Uppsala kommun och Åsa Himmelsköld från Region Uppsala, så att de får beskriva hur man arbetar där.

Åsa Himmelsköld, Region Uppsala: Tack för inbjudan! Vi har blivit inbjudna som ett gott exempel. Det handlar alltså om de barn som har blivit av med rättigheten till sin assistans och som har behov av egenvård.

I Uppsala län jobbar vi intensivt med att långsiktigt titta mer på helhet och att framför allt utgå från individernas behov och perspektiv. Men det handlar också om hur vi använder våra gemensamma resurser på bästa sätt. Det handlar framför allt om en kulturutveckling snarare än om en regelutveckling, som vi diskuterar just här nu i dag. Det handlar om att gå från en förhandlingskultur till en samverkanskultur.

Många av er tänker säkert: Det här är många vackra ord, men vad gör ni då i praktiken? När dessa problem dök upp tänkte vi att vi verkligen måste koppla detta. Nu är det upp till bevis om vi kan klara av att leva upp till det vi har bestämt oss för både på politisk nivå – kommunala politiker och landstingspolitiker – och bland oss i tjänstemannaledningen.

Det vi såg från Region Uppsala var ett antal barn och deras familjer som blev kvar på sjukhus helt i onödan. De fick bo på sjukhuset – på Akademiska sjukhuset. Det är inte en bra miljö för de här barnen och deras föräldrar. Det är dessutom så att andra barn då inte får sina behov tillgodosedda.

Även i kommunen såg ni en hel del problem, eller hur?

Susanne Söderberg, Uppsala kommun: Absolut! Vi hamnade då i situationen att vi fick fråga oss hur vi skulle förhålla oss. Skulle vi följa lagar och regler och de domar som kom fram och ta vårt ansvar utifrån det? LSS-lagstiftning och sådant gäller ju lika oavsett vem som är huvudman. Vi såg att om vi skulle följa detta skulle det drabba barnen och familjerna väldigt hårt. Vi bestämde oss därför för att se efter vad vi kan göra tillsammans. Det räcker alltså inte med att var och en tar sitt ansvar på sitt håll, utan här måste vi gå ihop tillsammans och se på helheten. Vi måste utgå ifrån familjernas och barnens behov.

Då såg vi att vi inte kunde följa alla de lagar, regler och föreskrifter som fanns. Vi var tvungna att tumma på detta. Vi utgick i stället ifrån: Vad har de här familjerna för behov? Sedan får vi lösa det under tiden.

Det handlar nämligen om att lösa saker och ting under tiden så att man har ett läge där ingen far illa. Sedan kan vi samtidigt försöka påverka hur det ska se ut framgent. Det är det som har varit vår ledstjärna. Det som vi nu har kommit fram till och den lösning som vi har är en nödlösning under tiden som vi ser – utifrån det som har diskuterats här i dag – vart någonstans detta leder och hur vi ska förhålla oss framåt. Vi kan inte sätta in familjerna i någon vacuum-förpackning där de ska sitta och vänta på att vi ser hur det blir om två år. Vi måste hitta en lösning här och nu.

Åsa Himmelsköld, Region Uppsala: Vi särskilde på arbetet med att ta fram en process för hur vi skulle arbeta tillsammans och det ekonomiska. Det var en viktig del i detta.

Susanne Söderberg, Uppsala kommun: Vi såg nämligen att de här diskussionerna fanns. Det vet ju ni också att så fort man börjar blanda in pengar försvinner alla tankar och idéer om utveckling och så vidare. Detta måste man sära på. Vi satte därför en grupp med kompetenta personer att titta på hur vi gör denna lösning. Vi sa: Ni får inte prata pengar, och ni får inte tala om för någon annan vad de ska göra! Var och en får säga: Vad kan jag? Vad kan vi? Vad kan vi bidra med? Det fick inte vara en endaste diskussion om pengar. Sedan hade vi en annan grupp som bara fick prata pengar.

Åsa Himmelsköld, Region Uppsala: Detta har resulterat i en överenskommelse mellan Region Uppsala och länets åtta kommuner. I korthet kan vi säga att arbetsprocessen innebär att vi arbetar tillsammans. Vi vet att vi inte kan följa alla regelverk, men vi kan inte heller lämna de här barnen och deras familjer i sticket. Barnen får helt enkelt inte komma i kläm.

Vi har ett förslag på en process. Detta är ett kontinuerligt arbete, och det här är bara starten. Nu gäller det att verkligen påminna oss allihop, alla medarbetare, och jag uppfattar att alla är med på banan. Vi löser det här på något sätt.

Vi delar på kostnaden för det som är egenvårdsinsatser. Det var det som blev resultatet av den andra delen – att inte blanda ihop de olika sakerna. Jag skulle vilja trycka på att detta verkligen är nödlösningar, även om vi ser att vi också kan ta vid och ta efter detta arbetssätt inom andra områden. Men det är alltså verkligen en tillfällig lösning. Det handlar inte om att vi tar vårt ansvar, utan om att vi tar ansvar.

Ordföranden: Tack så mycket för detta! Då har vi kommit till den punkt där vi ska övergå till frågor från utskottets ledamöter. Det finns möjlighet för ledamöterna att ställa frågor till alla dem som är inbjudna för att kunna besvara frågor. Det är för enkelhetens skull bra om ni säger till vem eller till vilken organisation ni riktar frågan. Jag ber ledamöterna att hålla sig till ganska koncisa frågor.

Mikael Dahlgvist (S): Fru ordförande! Min fråga riktar sig till statssekreterare Madeleine Harby Samuelsson. Regeringen har under mandatperioden vidtagit ett flertal åtgärder, speciellt nu mot slutet med tanke på det osäkra rättsläget. Min fråga handlar om den pågående LSS-utredningen, som ska vara klar i oktober månad.

Vad är regeringens målbild med utredningen, och hur ser regeringen på processen framöver? Vad önskar ni för resultat utifrån utredningen, då vi i dag har en ganska ihållig lagstiftning?

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack för frågan, Mikael Dahlgvist! Vår utgångspunkt från regeringen är verkligen att vi ska kunna få ett underlag som kan ge oss en lagstiftning som är tydlig och hållbar. Den ska för de enskilda brukarna vara förutsägbar, och den ska innebära kvalitet. Den ska också omfatta de olika insatser som en modern LSS-lagstiftning kan förväntas innehålla.

Jag ser med spänning fram emot att utredaren kommer att lämna sitt förslag. Kanske kommer det att finnas fler insatser i en modern LSS-lagstiftning än det finns i dag.

Ann-Britt Åsebol (M): Fru ordförande! Tack för många bra dragningar och intressanta berättelser! Min fråga går till forskningen. Personer med funktionsnedsättningar och deras anhöriga har rätt att kräva av oss lagstiftare att vi stiftar lagar som är korrekta och långsiktiga och att det inte är jurister som ska tolka de lagar som vi beslutar om.

Därför vänder jag mig till Lennart Erlandsson. Du talade om behov av korrekta metoder för att ta hänsyn till olika faktorer, till exempel sociala och individuella, när man gör bedömningar av vilka som är berättigade till assistansersättning. Du talade om konsekvensbaserade värderingar. Jag skulle vilja att du utvecklade det lite.

Lennart Erlandsson, Högskolan Kristianstad: Jag tänker på det här med lagstiftningen och tillämpningen. Man kan vara målrationell i sin tillämpning, och jag anser att lagstiftningen ger utrymme för detta. Vi har exempel på det här när nu SKL och kommunerna visar att de är målrationella i sin tolkning snarare än att de bokstavstolkar lagen rakt av eller är till hundra procent normrationella.

Utifrån mitt perspektiv ger LSS-lagstiftningen åtminstone detta utrymme – att man kan vara målrational och se till konsekvenserna av beslutet. Man har, som jag sa, ett handlingsutrymme. Detta handlingsutrymme begränsas av lagens målsättning, och den är ganska tydlig när det gäller LSS. Det står i de inledande paragraferna, och vi har hört här i dag vad det innebär både normmässigt och i praktiken. Jag vet inte om det var svar på din fråga.

När det gäller till exempel det här att man ska utreda konsekvenserna av besluten gör man ju ofta det när man kommer till domstol. Om man tittar på Högsta förvaltningsdomstolens domar ser man att de gör vissa konsekvensanalyser och ser vad resultatet blir av den tolkning man gör. Det kan i alla fall jag se. Det finns forskning i andra länder, till exempel Norge, där används begreppet reella hänsyn som man har skrivit mycket om. Jag rekommenderar er att ta del av den forskning som finns där.

Det är just inom detta område, välfärdssektorn, som man tittar på konsekvensbaserade beslut. Det handlar inte bara om att man ska betala ut kontanter till assistansersättning och att det kostar en viss summa. Det handlar i stället om vad man får för det. Vad är behovet, och tillgodoses behovet med denna insats? Det är ju alltid någon som får stå för behovet. Om inte Försäkringskassan ger ett beslut som innebär assistansersättning har den enskilde kvar sitt behov och får kanske gå till kommunen, som då får tillgodose det med någon annan lagstiftning eller inom ramen för sina möjligheter.

Anders W Jonsson (C): Fru ordförande! Det har varit en väldigt bra beskrivning av den dramatiska utveckling vi har sett sedan 2015. Min fråga går till statssekreterare Harby Samuelsson.

Regeringen har nu i princip infört ett moratorium när det gäller tvåårsomprövningar. Det tycker jag är jättebra. Man har också snabbt gått in och korrigerat den helt orimliga domen från sommaren 2017.

Min fråga är: Varför valde då inte regeringen att samtidigt korrigera de helt orimliga konsekvenserna av domen som innebär att andning inte är ett grundläggande behov? Det handlar om alla dessa barn, ungdomar och vuxna som är helt beroende av respirator och som kan leva ett liv hemma eller med sin familj men där man nu går in och rycker undan rätten till assistans. Varför valde inte regeringen att samtidigt korrigera denna dom snabbt på samma sätt som ni gjorde en snabbkorrigering av domen från sommaren 2017?

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack så mycket, Anders W Jonsson! Det var viktigt för regeringen att göra detta stopp och en omprövning när det gäller tvåårsomprövningarna och likadant kring domen om väntetid och beredskap eftersom det på ett så dramatiskt sätt skulle förändra tillvaron för individer.

När det gäller den andra frågan har vi från regeringens sida sett behovet av den stora förändringen av LSS och alla insatser, däribland också personlig assistans. Det ligger i utredarens arbete nu att på det viset genomlys och komma

med förslag. Det är redan i oktober i år som vi kommer att kunna få ta del av utredningen. Vi ser fram emot de heltäckande förslag som kommer därifrån. Vi avvaktar alltså utredningen i oktober.

Maj Karlsson (V): Vi har bevittnat en helt fasansfull avveckling av assistans under de senaste åren. Det beror förvisso på rättspraxis men också på att vi har haft ett ensidigt fokus på fusk. Det handlar även om besparingskrav. I dag får åtta av tio avslag. Det är verkligen horribelt. Vi har länge efterfrågat en utredning för att gå tillbaka till grundintentionen med lagstiftningen. Men vi fick en utredning som innehåller besparingskrav och som inte ser över domarna.

Min fråga är: Vilka möjligheter har utredaren Gunilla Malmberg att presentera en utredning som ska värna intentionen i lagen – vilket regeringen säger sig vilja göra – när direktiven inte innebär någon översyn av samtliga domar och dessutom innehåller besparingskrav?

Gunilla Malmberg, LSS-utredningen: Jag tolkar mitt uppdrag så här: Det står i direktiven om grundintentionerna i lagen. Det är inte så att jag ska vända saker över ända i utredningen. De grundläggande intentionerna ligger fast. Jag tycker att jag har i uppdrag att se över domarna. Det var det jag försökte säga. Det är inte så att jag utgår från den praxis som råder i dag och det som har hänt i dag, utan jag gör en egen, självständig bedömning av hur jag tycker att den personliga assistansen ska vara utformad. Då ingår självklart att titta på den rättspraxis och de domar som finns i dag. Så visst tolkar jag mitt uppdrag så.

Sedan får vi naturligtvis se vad jag kommer fram till när jag gör det på ett heltäckande sätt.

Bengt Eliasson (L): Fru ordförande! Först och främst vill jag rikta ett varmt tack till alla föredragande för utmärkta tal och belysning ur lite olika synvinklar.

Min fråga går till statssekreterare Harby Samuelsson. Bakgrunden och upprinnelsen till den utveckling som vi har hört om i dag och som har lett till allt från utredningsdirektiv till beslut och tillfälliga lösningar är regeringens hävdande av domarna och den rättspraxis som har trätt i kraft efter dem. Men det handlar också om fusk, överutnyttjande och felanvändning. Ibland används siffror på över 10 procent av den statliga assistansbudgeten. Antagandet bygger i dessa delar mycket på det som kallas för expertmetoden. Underlagen har pekat på rätt höga siffror. Om man ser på Försäkringskassans egna siffror, antalet polisanmälningar och så vidare är bilden rätt skild från bedömningarna i rapporterna.

Min fråga får gärna också kommenteras av Försäkringskassans generaldirektör Ann-Marie Begler: Hur ser man på den kritik som riktas mot sättet att göra dessa bakgrundsberäkningar? Och finns det anledning för regeringen att

något revidera omfattningen av fusket med anledning av att beräkningarna innehåller så stora osäkerhetsfaktorer? Kan det innebära någon form av ändring av exempelvis Gunilla Malmborgs direktiv i utredningen så att man breddar dem något? Kan det också ändra någon form av inriktning på den förda politiken?

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack så mycket för frågan, Bengt Eliasson! Det är jätteviktigt att de pengar som anslås till välfärden verkligen går till välfärden. I det här sammanhanget, när vi talar om personlig assistans, är det de som behöver den som pengarna ska gå till. De ska inte gå till dem som driver kriminella nätverk eller på andra vis försöker tillskansa sig pengar på ett oegentligt sätt utifrån välfärden.

Det är klart att också vi hör och noterar att det finns en diskussion mellan experter och akademiker om olika metoder att räkna fram. Det är förstås viktigt att en sådan diskussion försiggår. Det vi har att lita till är de olika utredningar och underlag som vi får från våra myndigheter. Tyvärr förekommer fusk och kriminalitet, som också måste motverkas. Det är någonting som är viktigt för regeringen att ta på allvar. Det står inte i motsats till att värna det som är intentionen för alla de brukare som verkligen är i behov av insatserna. Men vi kommer inte att ändra direktiven.

Ann-Marie Begler, Försäkringskassan: År 2008 satt FUT-delegationen och gjorde en bedömning av fuskets omfattning. Det var över 100 personer inblandade, enligt bedömningen. Som jag kan bedöma det är detta det mest seriösa arbete som har gjorts för att bedöma fuskets omfattning. Jag har själv varit chef för Brå i många år, och jag vet att detta att bedöma mörkertal helt enkelt handlar om att göra bedömningar. Om man visste hur stort det var hade det inte varit ett mörkertal. Utredningen pekade också på ett ganska stort osäkerhetsintervall, som jag har för mig låg på mellan 6 och 19 procent.

Nu har det hänt en del sedan dess, och det är bra. Det kom en ny utredning häromdagen som lade sig på en något lägre nivå, mellan 3 och 7 procent. Det kanske visar på en utveckling av bedömningen, eller också har det hänt någonting.

Det som är viktigt är att utgångspunkten för Försäkringskassans arbete mot fusk och kriminalitet inte är siffrorna på 10 procent, utan det är de utredningar vi gör och de impulser och signaler som vi får från allmänheten och från rättsväsen som vi agerar på. Förra året, till exempel, gjorde vi 87 anmälningar till polisen och 62 till Inspektionen för vård och omsorg. Vi stoppade utbetalningarna för 20 bolag där vi ansåg att det fanns fusk och oegentligheter.

Detta arbete syftar i grunden till att skydda den oerhört viktiga insatsen personlig assistans. Jag är övertygad om att det inte finns någon som anser att det är riktigt att pengar går iväg till denna typ av verksamheter. Den senaste härvan visar på utbetalningar på närmare 150 miljoner årligen till ett fuskande bolag.

Detta är oerhört viktigt för att se till att rätt åtgärd går till rätt person och att pengarna går åt rätt håll.

Ordföranden: Vi har i dag på ett grundligt, bra och tydligt sätt fått en redovisning av den rättsutveckling som har gjort att det i dag är 1 200 personer färre som har assistansersättning från staten än det var 2015. Vi har också fått höra hur viktigt det var med det nödstopp som regeringen gjorde nu i höstas med anledning av den ytterligare dom som kom sommaren 2017.

Jag har en fråga till regeringen. Under de senaste två åren när vi i utskottet har påtalat den stora förändring som varje dag drabbar enskilda människor har regeringen, inte minst under det senaste året, hänvisat till ett par utredningsuppdrag som har getts till myndigheter, Socialstyrelsen och Försäkringskassan. Dem har vi också fått redovisade här i dag.

Socialstyrelsen har, förutom det som sägs i dag, en formulering som jag har fastnat för. Den finns i det som rapporterades i december 2017. Det står så här: Därför bedömer Socialstyrelsen att de enskildas egna behov troligen inte tillgodoses i samma utsträckning som när de enskilda hade eller kunde ha fått personlig assistans. Det är svart på vitt och tydligt precis det som regeringen säger: Vi har väntat, och vi behöver mer underlag! Detta underlag finns nu svart på vitt. Människor får inte längre det de har behov av. Vi har hört från Uppsala i dag – en av alla de kommuner och regioner som vittnar om att de försöker hantera situationen. Men man säger uttryckligen att man gör det genom att inte följa alla lagar.

Min fråga till regeringen lyder därför: Varför är det inte lika angeläget för regeringen att göra en snabb förändring när vi ser att det inte fungerar utifrån tolkningarna av de tidigare domarna på samma sätt som man väljer att göra när det gäller domen 2017? Det är statssekreterare Madeleine Harby Samuelsson som får besvara frågan.

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack så mycket för frågan, Emma Henriksson! Jag vill återkomma till att det naturligtvis för regeringen hela tiden är viktigt att vi ska värna möjligheten till en god LSS i dess helhet och personlig assistans i synnerhet, eftersom det är det som är aktuellt här i dag. Därför lade vi, som också frågeställaren lyfter, fram det förslag som nu ligger i en proposition hos riksdagen om att stoppa tvåårsomprövningarna och förändra runt väntetid och beredskap.

Vi vet nu också, tack vare rapporterna från Försäkringskassan och Socialstyrelsen, långt mycket mer om hur situationen är för olika personer som har haft personlig assistans. Det vi också vet är det som lyftes fram här i presentationen av bland andra Socialstyrelsen: Nästan alla får någon typ av annan insats. 5 procent får inte någon insats alls.

Vi är mycket medvetna om, och har tagit del av, Socialstyrelsens redogörelse. Den insats människor får i stället är ibland den personliga kommunala assistansen, ibland en annan LSS-insats och ibland en SoL-insats. Ibland, för

vissa, är det alltså ingen insats alls. Upplevelsen hos de enskilda kan förstås vara att insatsen är av en annan form, en annan karaktär och ibland en annan kvalitet. Det som har lyfts fram här är att det ibland kan vara en avlastningsservice för föräldrar snarare än en särskild insats gentemot ett barn. Det är förstås stora förändringar. Så är det absolut. Den kunskapen har vi nu verkligen, och vi har på det sättet en mycket bättre bild av hur det faktiskt står till.

Det är klart att det med denna kunskap är viktigt att kunna se hur faktaunderlaget kan användas, bland annat vidare av utredningen i sina helhetsförslag. Vi har nu faktisk kunskap insamlad systematiskt av våra myndigheter. För oss är detta en viktig del av det som utredningen bland annat kan ha möjlighet att använda i sitt betänkande.

Anna-Lena Sörenson (S): Jag har ett par frågor till Sveriges Kommuner och Landsting. Vi har hört från flera talare här i dag att flera kommuner har sett sig nödgade att bygga gruppboenden för barn. Det skulle vara intressant att höra om det finns någon siffra på hur stor omfattningen är. Hur många kommuner har sett sig föranledda att göra detta?

En annan fråga handlar om att många kommuner har valt att upphandla den personliga assistansen i stället för att bedriva den själv. Då får man alltså ett annat avtal än med Kommunal som gör att det blir billigare insatser. Man kan anställa personlig assistans på ett annat avtal. Det leder i sin tur till att man får en mer splittrad verksamhet gentemot brukarna. Man får flera assistenter som kommer hem och gör insatserna, vilket naturligtvis strider mot lagstiftningens intentioner.

Min fråga är: Är detta en följd av de här domarna? Hans Karlsson tog inte upp det i sitt anförande. Eller är det en utveckling som har pågått under en längre tid?

Åsa Furén-Thulin, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL): När det gäller gruppboenden vet vi inte hur många som planeras att byggas. Men vi får berättelser. Främst är det i Västerås och Eskilstuna som man nu är i planeringsstadiet för gruppboenden för barn för att kunna lösa detta.

När det gäller den andra frågan har jag inte hört någonting om det som du beskriver, utan det är ju brukaren själv som väljer sin personliga assistans. Jag känner inte igen det, så jag kan inte svara på frågan.

Katarina Brännström (M): Tack för en intressant dag och många bra inspel! Det vi hörde om att det är 1 200 färre i dag som får LSS än 2014 är en intressant siffra. Vi har blivit många fler i Sverige, och det vore märkligt om alla skulle vara utanför detta skydd.

Jag skulle vilja ställa min fråga till statssekreteraren. Är regeringen nöjd med utfallet? Lagen är inte ändrad. Försäkringskassan säger att man egentligen inte har ändrat något och att det inte finns grund för det. Men ändå är det så

många färre som har fått LSS. Tycker regeringen att detta är bra, eller är det en dålig utveckling?

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack så mycket för frågan, Katarina Brännström! Vi vill naturligtvis att lagen ska vara riktigt bra för de enskilda som behöver den. Det är därför vi har denna utredning som Gunilla Malmberg arbetar med. Det är klart att vi inte är nöjda med utvecklingen. Vi tar den utveckling som sker på allvar, och det är därför vi har begärt in de olika underlagen från myndigheterna. Det är därför vi lade fram förslagen om att frysa tvåårsomprövningarna och förändra när det gäller väntetid och beredskap. Det var behövligt.

Det är viktigt att vi gör saker på ett sätt så att det i framtiden verkligen kan vara en fungerande lagstiftning. Vi värnar intentionerna i LSS.

Karin Rågsjö (V): Tack för bra föredragningar!

Min fråga går till Försäkringskassan och till departementet och regeringen.

De indragningar som gjorts av assistansen har drabbat många barn och unga, som Socialstyrelsen har redovisat här. Föräldrarna får dra ett orimligt lass. Finns det någon som helst konsekvensanalys av vad som händer med föräldrarna? Sjukskriver de sig exempelvis? Det blir ju en kostnad i andra ändan och också ett fall för Försäkringskassan.

Ann-Marie Begler, Försäkringskassan: När vi kommer med ett rättsligt ställningstagande gör vi en juridisk konsekvensanalys, kan man säga, men vi har inte gjort någon konsekvensanalys när det gäller föräldrar. Det skulle dock vara intressant att se hur det påverkar.

Lennart Axelsson (S): Jag är nog en av dem som har suttit längst i socialutskottet av oss som närvarar här. Jag var med redan 2009 när den första domen kom, som förändrade tillämpningen kraftigt. Det handlade om grundläggande behov. Jag jagade den dåvarande borgerliga regeringen för att få besked om det behövde göras lagstiftningsförändringar för att lagstiftningens intentioner fortsatt skulle gälla. Jag lyckades aldrig få något besked om det.

Nu har den nuvarande regeringen utarbetat ett antal förslag till förändringar i lagstiftningen som ska ta bort en del av de senare domarnas konsekvenser. Men det absolut viktigaste i hela denna diskussion är hur vi ser till att de människor som har behov av samhällets stöd för att få ett bra liv utifrån sina förutsättningar faktiskt får detta.

Nu har vi hört från Uppsala. Det var ett befriande anförande där man tittade utifrån person, inte utifrån organisation. Min fundering som lagstiftare, som vi ju är, är om något skulle behöva göras för att man ska kunna arbeta på ett sätt som liknar det som Uppsala talar om till dess att vi får en lag som är anpassad

och som ser till att de intentioner som gällde från början gör det också i fortsättningen. Jag uppfattar att alla politiska partier i riksdagen uttalar att de vill att det ska vara så.

Det blev en ganska lång fråga, och jag ber om ursäkt för det. Hur ser vi till att de som har behov av hjälp och stöd faktiskt får detta också innan vi har lyckats ändra lagen? Att det behövs är jag övertygad om.

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Exempel som Uppsala, som vi har fått höra om här i dag och som Lennart Axelsson nämnde, där man utgår ifrån hur vi ska lösa denna uppgift utifrån vad som blir bäst för person, inte organisation, som han formulerade det, har ett tillvägagångssätt som gör att kommuner och landsting, som har det yttersta ansvaret för oss medborgare, verkligen kan ta detta ansvar. Om det sedan krävs lagändringar som ger ytterligare förutsättningar för ett sådant arbetssätt är det naturligtvis läge att Gunilla Malmberg får del av dessa.

Ordföranden: Även SKL har perspektiv att lämna på detta.

Ellinor Englund, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL): Vi har inte några jättebra lösningar utöver dem som har redovisats nu, men det är viktigt att man ser över de behov som finns hos den grupp som har råkat illa ut, nämligen de som inte har några grundläggande behov och som alltså faller ur assistansen. Men detta betyder inte att de inte har behov, för det har de – stora behov. Men det som de har behov av är hälso- och sjukvårdsåtgärder i hemmet.

Man kan konstatera att denna grupp egentligen inte är tänkt för assistans från början. Det står ingenstans i några förarbeten eller annat att assistansersättning eller assistans från kommunen är tänkt för personer med behov av hälso- och sjukvårdsåtgärder, oavsett om det kallas egenvård eller hälso- och sjukvård.

Därför finns det anledning att titta på detta och se hur det ska lösas, för det är inte självklart att man ska ha assistans om man faktiskt inte har behov av hjälp med att äta, klä på sig, kommunicera eller andra grundläggande behov. Det kanske är någon annan insats man behöver. Vi måste kanske tänka fritt och komma på andra lösningar, för behoven behöver tillgodoses.

Den situation som har uppstått i dag är att konflikter som har funnits under många år lyfts till ytan när man inte längre kan ha assistans, för då måste man göra en omprövning av bedömningen av egenvård. Egenvårdsbegreppet i sig är otydligt, så det är svårt att veta vad egenvård egentligen är.

I vissa fall har man bedömt det som egenvård fast det har krävts utbildning under lång tid av de personer som ska utföra egenvården. Är det då egenvård eller sjukvård, kan man undra. Var går gränsen för när det börjar bli patient-osäkert om man kallar något egenvård? Detta måste man också ta ställning till.

Om man inte längre kan bedöma det som egenvård kan det bli en typ av hälso- och sjukvård som kommunen inte har befogenhet att utföra utan som är en landstingsskyldighet. Då hamnar man i en situation där man inte kan avtala om detta med kommunen, och det kan bli väldigt svårt att få det utfört på ett sätt som är inom lagstiftningens ram.

Vi vill poängtera att det är viktigt att man tittar på denna fråga och löser den för de personer som nu har drabbats.

Ordföranden: Ytterligare ett perspektiv på denna fråga vill Socialstyrelsen lämna.

Bitte Fritzon, Socialstyrelsen: Jag vill förtydliga att vi har tagit fram föreskrifter för bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. När man har bedömt den som egenvård har man gjort bedömningen att det är säkert och tryggt där hemma. Då är det inte fråga om hälso- och sjukvård utan om något som man kan utföra själv eller med hjälp av personliga assistenter.

Det är viktigt att titta på hur det ser ut i hemmet, på arbetsplatsen eller i skolan där man ska hjälpa till med egenvården. Det är också viktigt att hålla isär hälso- och sjukvård och egenvård, för egenvård är inte hälso- och sjukvård utan något som man kan klara själv. Det kan vara fråga om enkla saker som att ta sin medicin, men det kan också vara att övervaka att respiratorn fungerar, sondmatning och trakeostomi.

Detta är en utveckling som går framåt. Det bästa för patienterna är att tillsammans med sin läkare bedöma om de kan vara hemma. Det är viktigt att det är säkert och tryggt.

På Socialstyrelsen, där jag har jobbat med dessa frågor sedan 2001, har vi aldrig sett långa utbildningar för att kunna utföra egenvård, utan det är ofta fråga om instruktioner och åtgärder som man klarar av själv. Detta är viktigt att särskilja. Sedan kan man ha andra behov som också kräver hälso- och sjukvård, ofta i samarbete med specialistvården. Så är det till exempel för många av de barn som det är fråga om i dag.

Ordföranden: Jag riktar min nästa fråga till Lennart Erlandsson.

Jag skulle vilja gå tillbaka till det underlag som kom från myndigheterna strax före jul. I Försäkringskassans underlag skriver man bland annat att för 78 procent av dem som fick assistansersättningen indragen har Försäkringskassan ändrat sin bedömning av ett eller flera grundläggande behov utan att det framkommit att personernas hjälpbehov har minskat. Det har alltså gjorts en ny bedömning utan att livssituationen har ändrats.

Detta innebär att många personer som fick sin bedömning före november inte får det som de hade tidigare. I och med att regeringen införde en nödbroms, där man korregerar utifrån domen 2017 men inte de tidigare domarna,

och att inga tvåårsomprövningar kommer att göras, blir det, så som har påpekats tidigare i dag, en helt annat rättslig situation för de personer som fick sitt beslut före november än för de personer som inte hann få det. De hamnar i olika rättslägen.

Utifrån ditt perspektiv som forskare, hur är detta utifrån ett lagligt perspektiv? Är det över huvud taget rimligt att vi har olika rättslägen för människor som utan egen förskyllan hamnat i den ena eller andra situationen?

Lennart Erlandsson, Högskolan Kristianstad: Tack fru ordförande, det är en väldigt bra fråga!

Jag ska försöka förklara min ståndpunkt. Vi kommer att få en ny förvaltningslag. Som alla känner till har det kommit en proposition. I 37 § kommer man att kodifiera den så kallade rättskraftsprincipen, som innebär att gynnande förvaltningsbeslut inte ska ändras såvida det inte finns ett förbehåll i beslutet, såvida den enskilde inte har lämnat vilseledande uppgifter i utredningen som har lett till ett felaktigt beslut eller såvida det inte finns tvingande säkerhetsskäl, men det är knappast aktuellt här.

Det kan också vara så att förutsättningarna ändras. Med detta menas inte att man har ändrat i praxis från det ursprungliga beslutet, så att säga, utan att den enskildes förutsättningar har ändrats. Behoven har minskat, det är inte samma sociala situation eller vad det nu kan vara. Behovet finns helt enkelt inte kvar.

När det gäller rättskraftsprincipen – man pratar också om negativ rättskraft i så kallade gynnande förvaltningsbeslut – ska den enskilde känna trygghet i att det gynnande beslut som personen har fått kommer att bestå såvida inte förutsättningarna ändras.

Jag ser till exempel inga problem med tvåårsomprövningen, bara den tolkas som att man kan ändra om förutsättningarna finns, det vill säga förbehåll i beslutet, vilseledande uppgifter eller ändrade förhållanden, men inte annars. Nu har Försäkringskassan tillämpat en tolkning där man säger att tvåårsomprövningen är en helt ny prövning. Det ursprungliga beslutet har alltså ingen rättskraft enligt Försäkringskassans bedömning.

Enligt mitt sätt att se och så som man ser det i den nya förvaltningslagen finns det en negativ rättskraft, och detta innebär att det ursprungliga beslutet ska gälla så länge förutsättningarna inte ändras. Så tänker jag.

Anna-Lena Sörenson (S): Jag skulle vilja höra Försäkringskassans kommentarer om Lennart Erlandssons slutsatser, både de senaste och de tidigare, när det gäller att det finns möjligheter för Försäkringskassan och myndigheterna att göra andra rättstillämpningar som utgår ifrån målsättningarna i lagstiftningen och konsekvensbedömningar. Det skulle vara intressant att höra om detta.

Eva Nordqvist, Försäkringskassan: Den sista frågan handlar om tvåårsomprövningarna och hur den hittillsvarande konstruktionen ser ut i lagstiftningen. Där får vi se hur det kommer att se ut framöver med en ändrad lag.

När vi gör våra tolkningar av regelverket utgår vi, som jag sa, ifrån det som står i lagtext, förarbeten och rättspraxis på en generell nivå. Det är alltid en individuell bedömning i de enskilda ärendena. Det är nog där man kan komma in på att använda det bedömningsutrymme som finns. Men vi måste ha en tolkning på generell nivå för att ge handläggarna vägledning i hur tillämpningen ska se ut.

Bengt Eliasson (L): Ordförande! Jag skulle vilja fortsätta med frågeställningarna runt kommunernas, landstingens och regionernas ansvar kontra statens ansvar, nu när detta minskar inom denna sektor.

Vi har hört SKL:s konsekvensanalyser och funderingar kring detta, och vi har hört om det, får vi väl säga, mycket goda exemplet Uppsala. Men det är ganska unikt, och en del andra kommuner har nämnts där det säkert pågår mycket arbete.

Jag vet att de allra flesta kommuner arbetar hårt med dessa frågor för att försöka lösa dem på bästa sätt utifrån lokala förutsättningar, men det är väldigt besvärligt, som SKL har belyst.

När det gäller dialogen mellan SKL, som företrädare för kommuner, landsting och regioner, och staten undrar jag var rågången egentligen går, och hur man, nu när gränsen förflyttas, gör analysen, framför allt från Regeringskansliets sida, av att de långtgående effekterna blir inom den korta perioden.

Jag förstår att det kommer utredningssvar och att man får behandla detta i budgettexter, men detta sker här och nu och påverkar socialnämnder och andra starkt. Just analysen av det pågående skeendet skulle vara intressant att få belyst lite djupare.

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet: Tack, Bengt Eliasson!

Det som jag vill understryka ytterligare är att det, eftersom det finns ett delat huvudmannaskap för den personliga assistansen, är en förutsättning att det hela tiden finns en samverkan, ett samarbete och en dialog mellan den statliga nivån och den kommunala och regionala, även om de har sina olika lagstadgade utrymmen som de ska tillgodose, besluta om och ha sin praxis inom.

Det är därför viktigt att det yttersta ansvaret för invånarna till slut alltid ligger hos kommunen. På detta sätt tas initiativ där man utgår ifrån verkligheten här och nu. Det är inte för att skjuta på saker som vi hänvisar till att det finns en utredning utan för att vi vill ha det ordentligt gjort och förberett för att, som jag nämnde tidigare, få en långsiktigt hållbar lagstiftning.

Det finns initiativ. Vi fick höra om exemplet Uppsala, men jag känner också till bland andra Kronoberg och Västmanland. Detta visar att det är viktigt att kunna lösa den uppkomna situationen och naturligtvis också att det finns en dialog mellan våra myndigheter och SKL. Det är en förutsättning för att det ska ske ett informations- och faktautbyte, men det är också ett sätt att hitta vägar framåt.

Jag vill uttrycka min uppskattning över att detta arbetssätt finns.

Åsa Furén-Thulin, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL): Madeleine beskriver det yttersta ansvaret från kommunens sida, men det finns en kommunallag. Om det finns en annan huvudman som är ansvarig är det inte kommunen som har det yttersta ansvaret. Det är detta som blir dilemmat när det gäller hälso- och sjukvården och landstingen, när det som i det här fallet bara handlar om egenvård och svårigheten att delegera hälso- och sjukvård från landstings- och regiondriven hälso- och sjukvård till kommunerna. Då blir det inte kommunerna som har det yttersta ansvaret.

Regeringen föreslår att vi ska ha en uppsökande verksamhet från socialtjänsten. Vi ska titta på alla som blir av med sin personliga assistans från Försäkringskassan. Då är det hälso- och sjukvårdslagen som träder i kraft, och då ska vi vara uppsökande och informera om att det är hälso- och sjukvård. Detta är alltså ett dilemma, och där är Uppsala ett jättegott exempel på hur det kan lösas.

Jag blir lite ledsen när jag hela tiden hör att kommunerna har det yttersta ansvaret, för det finns en huvudman till. Det blir otydligt när man hela tiden för över det till kommunerna.

Mikael Dahlgvist (S): Fru ordförande! Min fråga riktar sig till Försäkringskassan.

I ert jobb och era direktiv ska ni se till att rättssäkerhet tillämpas och att det råder likvärdighet över landet. Jag har sett rapporter som, i alla fall tidigare, har visat att det till exempel är ojämnt och att det i vissa regioner ser olika ut beroende på vilket kön man har – om man är pojke eller flicka.

Hur jobbar ni med denna fråga, för att se till att ni får en likvärdighet över landet?

Marie Axelsson, Försäkringskassan: Jag ska försöka besvara den frågan.

Vi har sett detta tidigare och vidtagit en mängd olika åtgärder.

Det ena är att vi har förbättrat kvaliteten i våra utredningar, framför allt i det material som ska ligga till grund för de bedömningar som våra beslutsfattare gör. Vi har tydligare stöddokument för handläggningen, och vi försöker höja kompetensen hos medarbetarna genom att utbilda dem i de olika regelverk som finns.

Det andra handlar om hur vi har organiserat vårt beslutsfattande, som tidigare var utspritt i den organisation som fanns inom Försäkringskassan. Under de senaste åren har vi samlat ihop beslutsfattarna så att de jobbar tillsammans. På så sätt kan de diskutera beslut för att säkerställa att inte ett beslut fattas i Umeå och ett annat som har liknande omständigheter fattas i en annan del av landet.

Vi har höjt kvaliteten i utredningarna, vi har bättre stöd till våra handläggare och vi har ändrat vår organisation så att beslutsfattarna jobbar mycket mer integrerat med varandra för att undvika att det spretar i beslutsfattandet.

Ordföranden: Nu tänkte jag ställa den sista frågan innan vice ordföranden ska få avsluta sammanträdet. Jag riktar den till två av företrädarna för de organisationer som företräder personer som har assistans. Det är dels Lise Lidbäck, som mestadels har vuxna inom sin organisation, dels Maria Persdotter, som mestadels har barn med behov.

Båda era organisationer har medlemmar som antingen inte har kommit in därför att de sökte efter det att rättstillämpningen ändrades eller som, så att säga, räddades av att tvåårsomprövningarna stoppades.

Vad hör ni från era medlemmar? Vilka är de största utmaningarna eller farhågorna beroende på om man har hamnat i den ena eller den andra gruppen?

Lise Lidbäck, Neuroförbundet: Jag skulle vilja förtydliga lite. Det är klart att det är en lättnad för dem som omfattas av det nya lagförslag som kommer den 1 mars och att de inte behöver omfattas av omprövningarna. Det blir en tillfällig frist.

Men det är som sagt värre för dem som jag nämnde i mitt anförande och som exempelvis har ramlat ned till hemkommunen och omprövas varje år. Det är ingen idé att överklaga, som jag nämnde. Fristen omfattar inte ens dem och inte heller dem som föll ur före domsluten.

Maria Persdotter, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU): Jag sa det förut, och jag säger det igen: Det är klart att man kan införa ett nödstopp för tvåårsomprövningar. Nu ligger det på riksdagens bord, men det kommer säkerligen att bli så. Det gick faktiskt ganska snabbt. Det kan gå snabbt att komma till rätta med detta också om man verkligen vill.

Detta är en boll att skicka tillbaka till samtliga partiers ledamöter i socialutskottet. Riksdagen behöver ta kontroll över denna fråga, för här pågår saker som aldrig passerar riksdagen över huvud taget. Då tänker jag framför allt på Försäkringskassans regleringsbrev, som har fått förskräckliga konsekvenser för familjer och barn men förstås även för vuxna.

Att snabbändra lagar går uppenbarligen, och detta behöver man göra för att de som står ute i kylan ska få komma in igen. Där kan riksdagen och utskottet kan ta ett initiativ. Det blir ett medskick till er.

Anna-Lena Sörenson (S): Det är dags att runda av och tacka alla som har kommit hit och medverkat. Det är fantastiskt värdefullt för oss att ni har tagit er tid att ge av era kunskaper och erfarenheter till oss som har att ta ställning till de svåra beslut som ska fattas.

Som vi har hört är vi överens om att denna viktiga reform och dess intentioner ska värnas, men vi kan se att det är en ganska komplex materia som vi har att hantera. Tack så mycket för att ni hjälper oss att bli klokare eller kanske göra oss ännu mer förvirrade! I slutändan får vi i alla fall ett större och bättre underlag.

Tack till er som har kommit för att lyssna och till er i utskottet som har deltagit med kloka frågor! Och tack inte minst till vår kanslipersonal, som precis som vanligt har gjort ett bra arbete för att vi ska kunna genomföra utfrågningen!

Jag vill avsluta med att instämma i det som Emma inledde med, nämligen att beklaga och be om ursäkt för att tillgängligheten till riksdagens lokaler är undermålig. Detta tror jag ger oss en stark påminnelse om att vi som ska delta i samhällsbygget måste arbeta hårt för att göra samhället mer tillgängligt så att vi kan uppfylla intentionerna om jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhället.

Tack ska ni ha!

Ordföranden: Med detta avslutar vi dagens utfrågning i socialutskottet.

BILAGA 1

Bildpresentationer från offentlig utfrågning

Madeleine Harby Samuelsson, Socialdepartementet

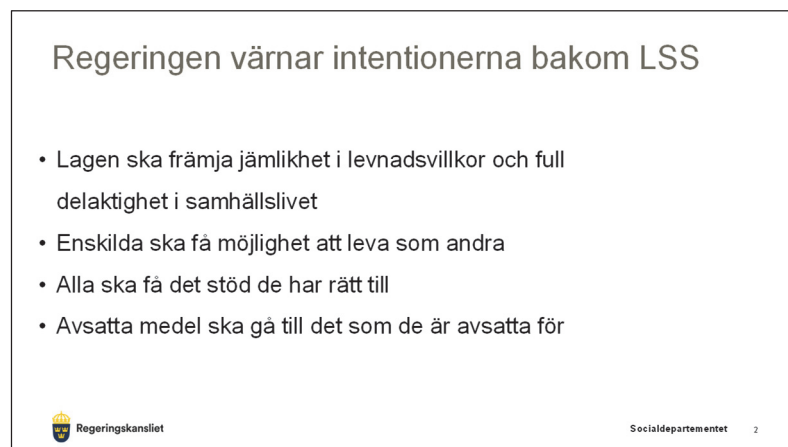

Assistansersättningen

30 januari 2018

Madeleine Harby Samuelsson

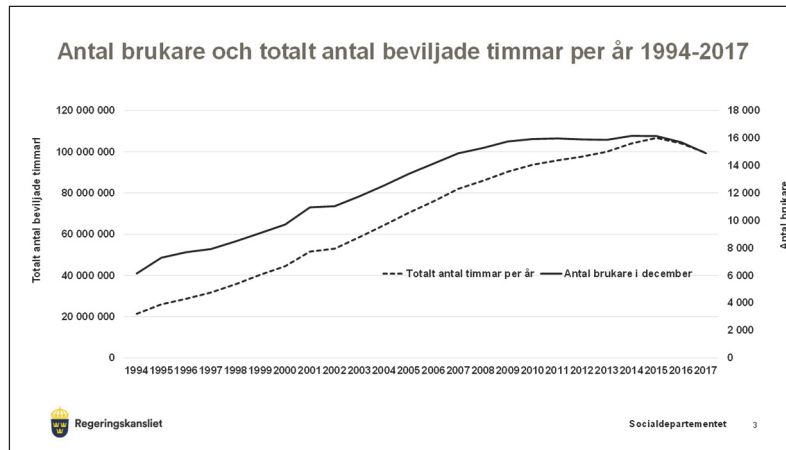
 Regeringskansliet Socialdepartementet 1

Regeringen värnar intentionerna bakom LSS

- Lagen ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet
- Enskilda ska få möjlighet att leva som andra
- Alla ska få det stöd de har rätt till
- Avsatta medel ska gå till det som de är avsatta för

 Regeringskansliet Socialdepartementet 2

LSS behöver utvecklas

- Lagstiftningen behöver moderniseras
 - Mer träffsäkra och ändamålsenliga insatser
 - Långsiktigt ekonomiskt hållbar reform
- Högre rättssäkerhet
- Förbättrad tillsyn och kontroll

Snabba förändringar i rätten till assistans

- Förändrad rättspraxis:
- HFD 2009
- HFD 2012
- HFD 2015
- HFD 2017

Regeringens vidtagna åtgärder

- LSS-utredningen
- Konsekvensanalys av domar om det femte grundläggande behovet för enskilda med personlig assistans - Socialstyrelsen
- Konsekvensanalys av domar om det femte grundläggande behovet för personer med assistansersättning - Försäkringskassan
- Kartläggning av kommunernas stöd att genomföra egenvård - Socialstyrelsen
- Likalydande uppdrag till Socialstyrelsen och Försäkringskassan om anmälningsskyldighet vid indrag av assistansersättning (falla mellan stolarna)
- Resursförstärkning Inspektionen för vård och omsorg (IVO) för stärkt tillsyn och tillståndsgivning
- En kartläggning och analys av marknadens aktörer, lönsamhetsanalys, spridning i lönsamhet samt brister i marknads- och konkurrensförhållanden – Inspektionen för socialförsäkringen
- Analys av marknaden för personlig assistans, utvecklingen av antalet timmar samt brottslighet knuten till den personliga assistansen – Stig Svensson

Regeringens vidtagna åtgärder fortsättning

1. **Lagändring om väntetid och beredskap**
Väntetid och beredskap ska omfattas av rätten till assistansersättning - återställning till tidigare ordning.
2. **Temporär frysning av 2-årsomprövningar**
Skapar lugn och ro för assistansberättigade samtidigt som LSS-utredningen får utrymme att arbeta mer långsiktigt med frågan.
3. **Förtydligad informationsskyldighet för kommunerna**
Ingen ska falla mellan stolarna.
4. **Lagändring om det högre timbeloppet**
Enskilda med ett högre timbelopp får täckning för sina kostnader även då kostnaderna varierar mer över tid.

Gunilla Malmberg, särskild utredare**LSS-utredningen (S 2016:03)**

- Direktiv 26 maj 2016. Slutbetänkande senast 1 oktober 2018
- Översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen
- Två tilläggsdirektiv
 - Ersättning/insatser i förhållande till unionsrätten (883/2004)
 - Habiliteringsersättningen vid daglig verksamhet

Utredningen om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen

AV1

Utredningens direktiv

- Syftet med uppdraget är att skapa en långsiktigt hållbar ekonomisk utveckling av insatsen personlig assistans och att få till stånd mer ändamålsenliga insatser i LSS.
- Syftet med lagstiftningen är att den ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet.
- Förstärkt kvalitet, träffsäkerhet, helhetssyn och mångfald i LSS-insatser ska finansieras med besparingar inom assistansersättningen.
- Regleringen av insatsen personlig assistans och assistansersättningen är otydlig och otillräcklig.

Utredningen om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättningen

Exempel på andra frågor i direktivet

- Huvudmannskapet
- Marknaden för anordnare av personlig assistans
- Välfärdsteknologi

Utredningen om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättning

Utredningens syn på rättsutvecklingen m.m.

- Rättsutvecklingen har påverkat hur det är idag
- Med utgångspunkt i direktivet kommer jag bilda mig en uppfattning om vilka behov insatsen personlig assistans bör tillgodose framöver
- Utredningens förslag kommer syfta till att gå från nuläget till den situation som bör gälla framöver – en stabil och förutsägbar tillämpning

Utredningen om översyn av insatser enligt LSS och assistansersättning

Maria Persdotter, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU)

Lennart Erlandsson, Högskolan Kristianstad

Tillämpningen av LSS

Fil.dr. Lennart Erlandsson

Studier med fokus på legalitetsprincipen

- Intervjuundersökningar
- Interna styrdokument
- Domar från förvaltningsrätterna
- Försäkringskassans beslutsunderlag

Beslutsmetodik

- Handläggarna tillämpar inte en juridisk metod där det är möjligt, till ex. vid personkretsbedömning
- Myndigheterna utvecklar egna metoder och styrdokument

Beslutsutrymme eller handlingsutrymme

- Rättskällorna beskriver inte det enskilda fallet
- Behov av en metod som tar hänsyn till sociala och individuella faktorer i det enskilda fallet som ska avgöras
- Krav både på kunskap om en juridisk metod och kunskap om socialt arbete

Rättssäkerhet

- Besluten ska vara förutsebara med stöd av rättskällorna
- Konsekvensbaserade värderingar med hänsyn till lagens målsättning ska göras

Praktiken

- Ovidkommande faktorer som tas upp i rättsfallen får stort inflytande
- Myndigheters interna styrdokument har en bindande verkan

En rättssäker tillämpning

- Utgår från innehållet i den positiva rätten
- Beaktar kontexten i det enskilda fallet
- Konsekvensöverbäganden görs utifrån lagens målsättning

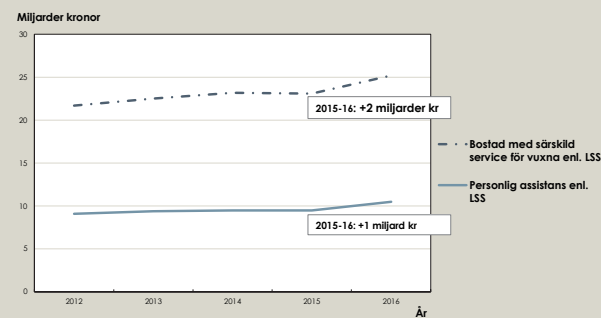
Karin Flyckt, Socialstyrelsen**Konsekvenser för assistansanvändare**

- De flesta får personlig assistans av kommunen
 - Men även vanligt att vuxna beviljas bostad med särskild service och att barn beviljas avlösarservice.
- Alla får inte stöd
 - 15 procent vid avslag på ansökan/indragen assistansersättning
 - 5 procent vid avslag på ansökan/indragen personlig assistans
- 50 procent av kommunerna har lokala riktlinjer - påverkar vilket stöd som beviljas.
- Barnrättsperspektivet:
 - Avlösarservice ger stöd till anhöriga snarare än barnet.
 - Vissa barn beviljas boende istället för personlig assistans

Konsekvenser för verksamheter

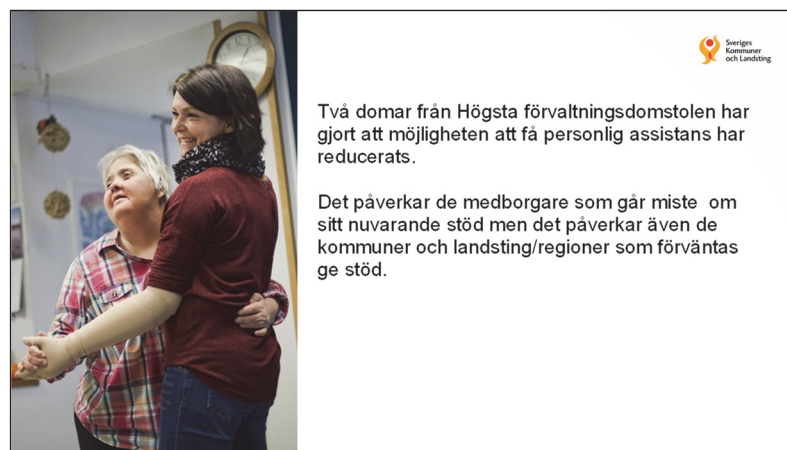
- Kommunerna påverkas i två steg, dels inflöde från assistansersättning, dels vid bedömningar av personlig assistans enl. LSS.
- Kommuner uppger svårigheter att tillgodose behovet av stöd vid genomförandet av egenvård.
- Kommunerna befarar risk för underskott på särskilda boendeformer.

Kostnadsutveckling för bostad med särskild service för vuxna och personlig assistans enl. LSS, 2012-2016, fasta priser, miljarder kronor

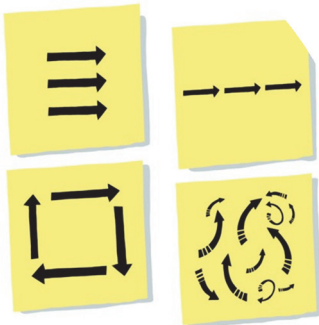
Sammanfattningsvis

- **Personlig assistans möjliggör för en enskild med stora stödbehov att**
 - bo hemma
 - få stöd av ett begränsat antal personer
 - själv bestämma över var och när stödet ska ges.
- **När helhetslösningen splittras**
 - blir förutsättningarna för delaktighet sämre
 - är risken stor att anhöriga får kompensera
 - blir stöden uppsplittrade och riskerar att bli ännu dyrare.

Sveriges Kommuner och Landsting

Vilka problem har uppstått som en följd av domarna?

Vad gör SKL?

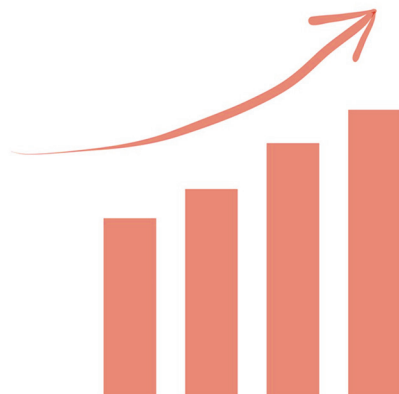
Vad innebär Högsta förvaltningsdomstolens dom från sommaren 2017?

Samtal med Försäkringskassan 8/12 om den nya domen

Konsekvenser av Försäkringskassans rättsliga ställningstagande

Kostnader för kommunerna

SKL:s krav på staten

SKL:s krav på staten (1)

- Domarna har skapat stor oro hos brukare. SKL anser att det är angeläget att konsekvenserna av samtliga domar utreds och åtgärdas.
- Försäkringskassans tolkning av HFD:s dom från juni 2017 raderar i princip ut hela den personliga assistansen. Det fungerar inte att ha en person anställd i bara korta stunder och ledig emellan.
- SKL kräver att en övergångsbestämmelse införs så att ersättning kan betalas ut till de kommuner som under perioden 27 oktober 2017 till 31 mars 2018 beviljar assistans för att kompensera Försäkringskassans reducerade tid. (SKL anser att landstingens ökade kostnader, som kan beror på långa vårdtider måste ersättas. SKL kan ta fram underlag)

SKL:s krav på staten (2)

- SKL anser att hälso- och sjukvårdslagen i det snaraste måste ändras så att gränssnittet mellan sjukvårdshuvudmännen blir mer flexibelt. Det bör utredas hur insatser till personer med enbart behov av hjälp med egenvård ska lösas på bästa sätt.
- EN huvudman - staten!
- SKL anser att LSS-utjämnningen måste ses över i den pågående LSS-utredningen

Exempel från Region Uppsala och länets kommuner

Samverkan utifrån individens behov och helhetssyn

”Samverkan mellan Region Uppsala och länets kommuner inom hälsa, stöd, vård och omsorg ska bidra till ökad *helhetssyn, långsiktighet* och styrning av verksamheter utifrån *individens behov*, och *oberoende av huvudman* samt bidra till att *gemensamma resurser används på bästa sätt*, där insatserna bygger på medverkan från flera.”

Så här har vi arbetat...

- En arbetsgrupp med uppdrag att lösa situationen pragmatiskt istället för att argumentera för vad som är rätt eller fel – *istället för att definiera ansvar tar vi ansvar*
- En annan arbetsgrupp med uppdrag att ta fram förslag på en överenskommelse rörande *ekonomi*.
- Frågan uppe vid varje möte med länets tjänstemannaledning och politiska samråd
- Ingår i arbetsgrupp som leds av SKL – *påverkansarbete och lärande!*

Överenskommelse ang. barn med personlig assistans och som har behov av egenvård

- Syftet är att säkerställa hälso- och sjukvårdsinsatser som bedöms kunna utföras som egenvård för barn
- Förslag om process så att berörd målgrupp kan få sina behov av basal hälso- och sjukvård eller egenvård tillgodosedda i hemmet när de är utskrivningsklara från sjukhuset
- Kommunen fattar beslut enligt 4 kap. 2 § socialtjänstlagen när barn har behov av egenvård
- Parterna delar på kostnaden för egenvårdsinsatser för barn
- Föreslås gälla till dess att staten genomfört nödvändiga förändringar av lagstiftning och/eller beslut fattats om ersättning till kommunerna
- Målet är att inget barn ska vara på sjukhus i onödan och att dessa barn får god vård i hemmet!

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2015/16
2015/16:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Statsråds medverkan i konstitutionsutskottets granskning	
2015/16:RFR2	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 24 september 2015	
2015/16:RFR3	FÖRSVARSKOTTET Om krisen eller kriget kommer – En uppföljning av informationsinsatser till allmänheten om den enskildes ansvar och beredskap Huvudrapport och Bilagor	
2015/16:RFR4	KULTURUTSKOTTET Är samverkan modellen? En uppföljning och utvärdering av kultursamverkansmodellen	
2015/16:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppna utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 12 november 2015	
2015/16:RFR6	FINANSUTSKOTTET Utvärdering av Riksbankens penningpolitik 2010–2015	
2015/16:RFR7	FINANSUTSKOTTET Review of the Riksbank's Monetary Policy 2010-2015	
2015/16:RFR8	SKATTEUTSKOTTET Punktskattehöjningar på alkohol- och tobaksprodukter – skatteeffekter och påverkan på den oregistrerade anskaffningen av dessa produkter	
2015/16:RFR9	CIVILUTSKOTTET Miljömärkning av produkter – En översikt över de miljömärkningar av produkter som finns i Sverige och i de övriga nordiska länderna	
2015/16:RFR10	KONSTITUTIONSUTSKOTTET OCH JUSTITIEUTSKOTTET Konstitutionsutskottets och justitieutskottets hearing om radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism i den digitala miljön	
2015/16:RFR11	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om kultursamverkansmodellen	
2015/16:RFR12	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 23 februari 2016	
2015/16:RFR13	SOCIALUTSKOTTET Cancervården – utmaningar och möjligheter	
2015/16:RFR14	TRAFIKUTSKOTTET Kollektivtrafiklagen – en uppföljning	
2015/16:RFR15	CIVILUTSKOTTET Inventering av forskning inom civilutskottets beredningsområde 2016	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2015/16
2015/16:RFR16	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets offentliga utfrågning inför proposition om forskning och innovation	
2015/16RFR17	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om förutsättningar för svensk film	
2015/16RFR18	UTBILDNINGSUTSKOTTET Digitaliseringen i skolan – dess påverkan på kvalitet, likvärdighet och resultat i utbildningen	
2015/16RFR19	UTBILDNINGSUTSKOTTET Autonomi och kvalitet – ett uppföljningsprojekt om implementering och effekter av två högskolereformer i Sverige	
2015/16RFR20	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om utvärderingen av penningpolitiken 2010-2015 12 maj 2015	
2015/16RFR21	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2016	
2015/16RFR22	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets öppna utfrågning om lärarbrist	
2015/16RFR23	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets seminarium om cancervården – utmaningar och möjligheter	
2015/16RFR24	UTBILDNINGSUTSKOTTET Utbildningsutskottets öppna utfrågning om brist på utbildade inom naturvetenskap och teknik	
2015/16RFR25	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om piratkopiering och andra rättighetsintrång på den digitala marknaden	
2015/16RFR26	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansieringsmodeller för transportinfrastruktur	
2015/16RFR27	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om familjerätten är i takt med tiden	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR1	TRAFIKUTSKOTTET It-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR2	CIVILUTSKOTTET Uppföljning av den nya fastighetsmäklarlagen	
2016/17:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 27 september 2016	
2016/17:RFR4	UTBILDNINGSUTSKOTTET Forskarskolor för lärare och förskollärare – en uppföljning av fyra statliga satsningar	
2016/17:RFR5	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 15 november 2016	
2016/17:RFR6	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Socialförsäkringsutskottets offentliga utfrågning om Finsams fortsatta utveckling - nästa steg	
2016/17:RFR7	MILJÖ- OCH JORDBRUKSUTSKOTTET Uppföljning av systemet med överlåtbara fiskerättigheter i det pelagiska fisket	
2016/17:RFR8	SKATTEUTSKOTTET OCH NÄRINGSUTSKOTTET Konkurrenskraften hos svenska multinationella företag i ljuset av nya regler inom internationell beskattning	
2016/17:RFR9	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om marknadsföring i sociala medier	
2016/17:RFR10	NÄRINGSUTSKOTTET Uppföljning av handlingsplanen för kulturella och kreativa näringar 2010–2012	
2016/17:RFR11	SKATTEUTSKOTTET Skatteutskottets seminarium om Skattereformen 25 år – dess historia och framtid	
2016/17:RFR12	KULTURUTSKOTTET Statens idrottspolitiska mål – en uppföljning med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR13	FINANSUTSKOTTET Öppen utfrågning om den aktuella penningpolitiken den 14 mars 2017	
2016/17:RFR14	SOCIALUTSKOTTET Socialutskottets offentliga utfrågning om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården	
2016/17:RFR15	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens public service	
2016/17:RFR16	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om ett ökat kollektivt resande för framtiden	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2016/17
2016/17:RFR17	CIVILUTSKOTTET Offentlig utfrågning Riktvärden för trafikbuller	
2016/17:RFR18	SOCIALFÖRSÄKRINGSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om åtgärder för lägre sjukfrånvaro och om hanteringen av regionala skillnader i sjukförsäkringen	
2016/17:RFR19	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport 2017	
2016/17:RFR20	TRAFIKUTSKOTTET Offentlig utfrågning om it-infrastrukturen – i dag och i framtiden	
2016/17:RFR21	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om framtidens innovations- och entreprenörsklimat	
2016/17:RFR22	FINANSUTSKOTTET Finansutskottets offentliga utfrågning om den finansiella stabiliteten den 13 juni 2017	
2016/17:RFR23	KULTURUTSKOTTET Kulturutskottets seminarium om statens idrottspolitiska mål med inriktning på barn och ungdomar	
2016/17:RFR24	SKATTEUTSKOTTET Skatter som drivkrafter för företags lokalisering	

RAPPORTER FRÅN RIKSDAGEN		2017/18
2017/18:RFR1	KONSTITUTIONSUTSKOTTET Öppen utfrågning om Riksrevisionen - en del av riksdagens kontrollmakt	
2017/18:RFR2	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	
2017/18:RFR3	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om den aktuella penningpolitiken 28 september 2017	
2017/18:RFR4	CIVILUTSKOTTET Civilutskottets offentliga utfrågning om barns skuldsättning	
2017/18:RFR5	SOCIALUTSKOTTET Samordnad individuell plan (SIP) – en utvärdering	
2017/18:RFR6	NÄRINGSUTSKOTTET Näringsutskottets offentliga utfrågning om internationell handel	
2017/18:RFR7	KULTURUTSKOTTET Offentlig utfrågning om framtidens spelpolitik	
2017/18:RFR8	FINANSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om finansiell stabilitet och makrotillsyn den 23 januari 2018	
2017/18:RFR9	ARBETSMARKNADSUTSKOTTET Offentlig utfrågning om vägen till arbete för unga med funktionsnedsättning – en uppföljning och utvärdering	